

Šiesta periodická správa Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa

Úvod

1. Slovenská republika sa stala zmluvnou stranou Dohovoru OSN o právach dieťaťa (ďalej len „Dohovor“) v dôsledku sukcesie dňa 28. mája 1993 s účinnosťou od 1. januára 1993. Východiskovú správu Slovenskej republiky k dohovoru prerokoval Výbor OSN pre práva dieťaťa (ďalej len „Výbor“) na 25. zasadnutí výboru v Ženeve dňa 3. októbra 2000.

Druhú periodickú správu Slovenskej republiky za obdobie rokov 2001 – 2005 Výbor prerokoval na svojom 1231. a 1232. zasadnutí dňa 22. mája 2007 a na svojom 1255. zasadnutí dňa 8. júna 2007 prijal Záverečné odporúčania Výboru.

Konsolidovanú tretiu, štvrtú a piatu periodickú správu Slovenska za obdobie rokov 2007 – 2012¹ Výbor posúdil na svojom 2116. a 2117. zasadnutí², ktoré sa konalo od 24. do 25. mája 2016 a prijal Záverečné odporúčania Výboru (ďalej len „záverečné odporúčania“) na svojom 2132. zasadnutí³, ktoré sa konalo dňa 3. júna 2016.

2. Šiestu periodickú správu o opatreniach prijatých na zabezpečenie práv uznaných dohovorom a o pokroku, ktorý sa dosiahol pri uplatňovaní týchto práv (ďalej ako „správa“) predkladá Slovenská republika podľa článku 44 Dohovoru za obdobie rokov 2013 - 2019. Správu vypracovalo, Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilí na deťoch v spolupráci s vecne príslušnými rezortmi, Splnomocnencom vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity a ďalšími subjektmi pôsobiacimi v oblasti práv dieťaťa. Správa obsahuje v súlade s Usmernením o forme a obsahu pravidelných osobitných správ k dohovoru informácie podľa zoskupení práv určených Výborom a poskytuje osobitné informácie o opatreniach prijatých na vykonanie odporúčaní z predchádzajúcich záverečných odporúčaní.

I. Všeobecné opatrenia pre implementáciu

(čl.4,42 a 44 ods. 6 Dohovoru)

Koordinácia

3. Prenos informácií súvisiacich s implementáciou Dohovoru je zabezpečený personálnym obsadením Výboru pre deti a mládež, v ktorom je štatútom výboru garantované zastúpenie zainteresovaných rezortov (Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva zdravotníctva SR, Ministerstva financií SR, Ministerstva vnútra SR, Ministerstva spravodlivosti SR, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR) a územnej samosprávy na miestnej a regionálnej úrovni (Združenia miest a obcí Slovenska, Únie miest Slovenska, Združenia samosprávnych krajov SK8, Úrad komisára pre deti).

4. Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť je stálym odborným, poradným, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády Slovenskej republiky v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd, politických a občianskych práv, práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, práv na

¹ CRC/C/SVK/3-5

² CRC/C/SR.2116 a 2117

³ CRC/C/SR.2132

ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva, v oblasti práv dieťaťa a presadzovania najlepšieho záujmu dieťaťa, v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím, práv seniorov a práv gejev, lesbič, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb, pri presadzovaní zásady rovnakého zaobchádzania, rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti. Pôsobnosť Rady upravuje štatút, ktorý vymedzuje činnosť Rady. Napriek žiadostiam a opodstatnenosti nie je doteraz komisár pre deti členom Rady vlády SR pre ľudské práva. Financovanie činnosti rady zabezpečuje Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. V rámci spolupráce s inými národnými orgánmi a rezortmi, spolupracuje rada pri koordinácii rezortných politík a aktivít ústredných orgánov štátnej správy v oblasti ľudských práv. V tejto oblasti spolupracuje s ministerstvami a inými ústrednými orgánmi štátnej správy, obcami, vyššími územnými celkami, orgánmi miestnej štátnej správy, mimovládny neziskovými organizáciami, vedeckými pracoviskami a akademickými inštitúciami a predkladá im podnety, návrhy a odporúčania v oblasti svojej pôsobnosti. Okrem toho zaujíma aj stanoviská k vnútroštátnemu plneniu medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti ochrany ľudských práv, berie na vedomie návrhy správ o plnení medzinárodných dohôd ratifikovaných Slovenskou republikou a zmlúv o ľudských právach, ktorých je Slovenská republika zmluvnou stranou, predkladá vláde návrhy týkajúce sa stratégií a koncepcií politiky v oblastiach ochrany ľudských práv, zaujíma stanoviská a prijíma uznesenia k návrhom zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj vládnych, rezortných a ďalších opatrení nelegislatívnej povahy, ktoré môžu mať dosahy na ochranu alebo dodržiavanie ľudských práv, zaujíma a zverejňuje stanoviská k aktuálnym otázkam v oblasti ľudských práv - v tejto súvislosti môže ako celok alebo prostredníctvom svojich členov, ako aj predsedov výborov a vedúcich pracovných skupín rady, vyžadovať informácie a stanoviská od ústredných orgánov štátnej správy, a to aj od tých, ktoré nemajú zastúpenie v rade, spolupracuje s Národnou radou Slovenskej republiky a jej výbormi.

5. Komisár pre deti je nezávislý orgán, ktorý sa podieľa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Je zriadený zákonom č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len "zákon o komisárovi"). V uvedenom zákone je vymedzená vecná pôsobnosť komisára tak, že všetky zákonom vymedzené aktivity komisára sú orientované výlučne na presadzovanie a monitorovanie práv a záujmov dieťaťa, priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Komisár pre deti posudzuje na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy dodržiavanie práv dieťaťa, preto sa na komisára pre deti vo veci porušovania práv dieťaťa alebo ohrozovania práv dieťaťa má právo obrátiť sa každý. (pre viac informácií viď Príloha 1 bod 1. - 1A.)

Alokovanie zdrojov

6. V rámci Výboru pre deti a mládež pôsobila pracovná skupina pre identifikáciu mechanizmu sledovania a alokácie zdrojov vynaložených z verejného rozpočtu na ochranu detí a rodín, ktorá odvíjala svoj mandát od Národného akčného plánu pre deti na roky 2013-2017. Výbor zbral na vedomie ukončenie mandátu pracovnej skupiny pre identifikáciu mechanizmu sledovania a alokácie zdrojov vynaložených z verejného rozpočtu na ochranu detí a rodín. Ako informáciu uvádzame, že Výbor pre deti a mládež na svojom zasadnutí dňa 22. novembra 2018 vzal na vedomie informáciu o činnosti a záveroch pracovnej skupiny výboru poverenej vypracovaním návrhu Národného akčného plánu pre deti, ktorý bude nadväzovať na Národný akčný plán pre deti na roky 2013 – 2017 zhrnuté do Vstupnej správy. Nakoľko závery pracovnej skupiny vychádzajúce z realizovaného zberu dát nepotvrdili pôvodnú víziu zadávateľa o potrebe vypracovania samostatného dokumentu, ktorého cieľom by bolo zabezpečenie splnenia záväzkov

vyplývajúcich z Dohovoru, pracovná skupina odporučila nepokračovať ďalej v príprave Národného akčného plánu pre deti. Súčasne pracovná skupina navrhla postup rozpracovania tých strategických výziev, ktoré boli v procese prípravy Národného akčného plánu pre deti identifikované, a to v koordinácii s prípravou dokumentu „Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030“. (pre viac informácií vid' Príloha 1 bod 1B.)

Zber údajov

7. Slovenská republika prostredníctvom Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“) v spolupráci so Štatistickým úradom SR v rámci prípravy programu štátnych štatistických zisťovaní bližšie špecifikuje potreby a formy realizácie jednotlivých štatistických zisťovaní vrátane vecnej špecifikácie požiadavky na štatistický výstup, charakteristiky výstupu a identifikáciu ich vykonateľnosti. V tejto súvislosti sleduje a vyhodnocuje aj všetky súvislosti, týkajúce sa rôznych aspektov života detí na Slovensku zo sociálneho hľadiska. K tomu slúži zber štatistických údajov formou štatistických formulárov výkazov (vlastné webové aplikácie s vlastnou údajovou základňou), administratívnych zdrojov údajov vo forme mesačných štatistík a rôznych informačných systémov, ktoré zodpovedajú kompetenciám MPSVR SR. Na základe Zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov zhromažďujú rezortné výkazy údaje o vykonávaní opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a údaje o poskytovaní starostlivosti a výchovy deťom v CDR účel vykonávania opatrení, na účel vykonávania špeciálneho programu a na účel vykonávania resocializačného programu. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 2. – 7.)

8. Pre monitoring a hodnotenie politík vznikol na Ministerstve kultúry SR analytický útvar Inštitút kultúrnej politiky. Jeho cieľom je okrem iného aj zhromažďovať a využívať dostupné údaje týkajúce sa verejných politík v oblasti kultúry a na základe nich formulovať odporúčania pre ich tvorbu a implementáciu. Aktivitou inštitútu je aj vytváranie merateľných indikátorov pre hodnotenie dopadu rôznych politík. V súčasnosti sa v rámci štatistického zisťovania kultúry zisťujú aj údaje o výkonových ukazovateľoch určených pre detského diváka (počet detských predstavení, výstav a podujatí pre deti a pod.) a počet detských návštevníkov a divákov. Na základe toho je možné sledovať zmeny v ponuke a participácii detských návštevníkov. Správa o štátnom štatistickom zisťovaní v oblasti kultúry za rok 2017 (z decembra 2018), ktorú zostavilo Národné osvetové centrum, konštatuje, že počet podujatí pre deti a mládež v múzeách, knižniciach a divadlách v roku 2017 vzrástol, a v galériách, astronomických zariadeniach a na hudobných podujatiach klesol, zároveň od roku 2015 rastie rozsah rozhlasového a televízneho vysielania pre deti a mládež. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 8. – 10.)

Tabuľka 12 – Počet podujatí, aktivít, predstavení, koncertov pre deti a mládež

Oblasť kultúry	2015	2016	2017
galérie	3 334	3 434	2 837
múzeá	5 384	5 554	7 259
knižnice	25 577	25 598	26 869
divadlá	3 081	2 976	3 124
divadelné festivaly	x	x	x
kiná	x	x	x
filmové festivaly	x	x	x
hudobné podujatia	494	456	382
astronomické zariadenia	3 579	3 374	3 292
kultúrno-osvetová činnosť	x	x	x

programy pre deti a mládež (rozsah vysielania v hodinách)	2015	2016	2017
rozhlasové vysielanie	6 039	6 793	6 910
televízne vysielanie	26 982	29 062	33 661

9. Výskum ľudských práv a práv dieťaťa v školskom a rodinnom prostredí sa v Centre vedecko-technických informácií (ďalej len “CVTI”) SR, Odbore metodiky a tvorby informácií školstva, v oddelení prevencie a výskumu v oblasti mládeže realizuje v rámci dlhodobého monitoringu vzdelávania a uplatňovania ľudských práv a súvisí s napĺňaním priority III (Výchova, vzdelávanie, odborná príprava a výskum v oblasti ľudských práv) Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike (ďalej len “SR”) Cieľom reprezentatívneho celoslovenského výskumu výchovy k ľudským právam a právam dieťaťa v školskom a rodinnom prostredí bolo v roku 2018 kontinuálne zmapovať a analyzovať právne vedomie žiakov, zdroje informácií o ľudských právach (zastúpenie školy a rodiny) a úroveň spolupráce školy a rodiny žiaka pri výchove k ľudským právam, ako aj mieru participácie rodičov na výchove detí k ľudským právam a právam dieťaťa. Úloha súčasne poukázala na nedostatky v dodržiavaní ľudských práv v prostredí školy aj rodiny a získané výsledky boli porovnané s predchádzajúcimi výskumnými zisťovaniami (roky 2007, 2009, 2012, 2014 a 2016) s cieľom načrtnúť vývojové trendy skúmaných javov. (pre viac informácií vid’ Príloha 1 bod 11.)

10. Financovanie Úradu komisára pre deti je zabezpečené v rámci kapitoly Všeobecná pokladničná správa. Ministerstvo financií SR operatívne prehodnocuje a upravuje výšku transferu pre Úrad. Schválená výška transferu v roku 2019 bola 453 108 eur. V návrhu rozpočtu kapitoly Všeobecná pokladničná správa na roky 2020 až 2022 sa rozpočtuje transfer pre Úrad komisára pre deti pre každý rok vo výške 589 655 eur.

11. V zmysle všeobecného komentára č. 2 a naň nadväzujúceho odporúčania č. 12 a) k tretej, štvrtej a piatej konsolidovanej periodickej správe Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa zaslala komisárka pre deti list Medzinárodnému koordinačnému výboru národných inštitúcií pre ľudské práva, v ktorom úradujúca komisárka pre deti požiadala o posúdenie jej nezávislosti v zmysle Parížskych princípov. V zmysle všeobecného komentára č. 2 a naň nadväzujúceho odporúčania č. 12 b) k Piatej periodickej správe Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa konštatujeme,

že doteraz nebol zriadený systém monitorovania implementácie opatrení navrhnutých komisárkou pre deti. V tejto súvislosti komisárka pre deti dala do pozornosti, že napriek tomu, že vo svojich správach⁴ za roky 2016, 2017, 2018, 2019 predkladala Národnej rade Slovenskej republiky spolu 301 návrhov prostriedkov nápravy pre jednotlivé oblasti ochrany práv dieťaťa, len malú časť z nich si nositelia dotknutej agendy osvojili a implementovali do svojich politík. Komisárka pre deti taktiež dáva do pozornosti, že v hodnotenom období nebola prizývaná do činnosti pracovných skupín uvedených v bodoch 9, 12, 13 predkladanej správy a taktiež v bodoch 12, 13, 15 a 20 Prílohy 1 predkladanej správy.

12. Slovenská republika dlhodobo uplatňuje pri príprave legislatívnych aj nelegislatívnych materiálov participatívny princíp v rámci pracovných skupín, v ktorých pôsobia aj zástupcovia mimovládnych organizácií. Členmi pracovných skupín sú zástupcovia orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy, mimovládneho sektora a profesijných združení.

13. Mimovládne organizácie sa prostredníctvom svojich členov zastúpených vo Výbore pre deti a mládež (stáleho odborného orgánu Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť) systematicky zapájajú do plánovania, implementácie, monitorovania a hodnotenia politík, plánov a programov súvisiacich s právami detí. Výbor pre deti a mládež sa tejto téme venuje dlhodobo - vytvoril pracovnú skupinu pre tvorbu mechanizmu participácie detí a mladých ľudí na tvorbe verejných politík a monitoringu uplatňovania Dohovoru. Obsadenie pracovnej skupiny bolo zatiaľ len v neformálnej rovine. Výbor pre deti a mládež na zasadnutí v júni 2019 odporučil predĺženie mandátu pracovnej skupiny pre tvorbu mechanizmu participácie detí a mládeže na tvorbe politík a monitoringu uplatňovania Dohovoru a doplnenie členiek pracovnej skupiny podľa návrhu vedúcej pracovnej skupiny. V zmysle uvedeného záveru predseda Výboru svojím rozhodnutím predĺžil mandát pracovnej skupiny bez časového obmedzenia a súčasne rozšíril pracovnú skupinu o tri členky, a to z Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, z Rady mládeže Slovenska a z Inštitútu pre aktívne občianstvo. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 12. – 21.)

B. Všeobecné princípy

(články 2-3, 6 a 12)

Nediskriminácia

14. Ministerstvo spravodlivosti SR na základe analýzy inštitúcií ochrany a podpory ľudských práv pripravilo návrh reformy Slovenského národného strediska pre ľudské práva s cieľom zosúladiť zákon s požiadavkami Parížskych princípov. Národná rada Slovenskej republiky návrh ministerstva nateraz nepodporila, no napriek tomu sa dosiahol pokrok navýšením finančných prostriedkov, ako aj personálneho zabezpečenia Strediska. Rozpočet Strediska sa podarilo navýšiť o 40% a personálne zabezpečenie strediska sa posilnilo o 7 nových zamestnancov. Nezávislosť Strediska je garantovaná v Zákone o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva. Stredisko vykonáva činnosť ako NHRI (Slovenské národné stredisko ako národná inštitúcia pre ľudské práva) a ako Equality Body do ktorej kompetencie o. i. patrí poskytovanie bezplatnej právnej pomoci obetiam diskriminácie a intolerancie, vydávanie odborných stanovísk vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona, vykonávať nezávislé zisťovania týkajúce sa diskriminácie, vypracovávanie a uverejňovanie správ a

⁴ <https://komisarpredeti.sk/o-komisarovi/sprava-o-cinnosti-komisara-pre-deti/>

odporúčaní o otázkach súvisiacich s diskrimináciou a zastupovanie účastníka v konaní vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona.

15. Slovenská republika vypracovala k Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike (prijatá vládou SR 18.2.2015), Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie na roky 2016 – 2019. Akčný plán pozostáva z viacerých operačných cieľov:

- zabezpečenie účinnej ochrany pred diskrimináciou, prispievať k rovnosti mužov a žien a k nediskriminácii, implementácia priorít financovaných zo zdrojov ESF mala prispieť k boju proti diskriminácii z dôvodu pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie,
- zlepšiť uplatňovanie a dodržiavanie antidiskriminačného zákona v praxi,
- zvýšenie poznatkovej bázy o príčinách a mechanizmoch,
- zvýšenie vedomostí o diskriminácii u aktérov rozhodovania,
- zvýšenie informovanosti verejnosti o prevencii diskriminácie a spôsoboch ochrany pred ňou.

16. Pre oblasť audiovizuálnych mediálnych služieb je legislatívne implementácia tohto odporúčania zabezpečená prostredníctvom ustanovenia § 19 ods. 1 písm. a) a b) zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vysielaní a retransmisii“) (pre viac informácií viď Príloha 1 body 22. – 28.)

17. V rezorte školstva je v zmysle zákona č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve zriadená Štátna školská inšpekcia (ďalej len „ŠŠI“), ktorá sa vo svojej činnosti zaoberá aj diskrimináciou. Vybavuje sťažnosti a petície. ŠŠI pravidelne vydáva Správu o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v SR za každý školský rok.⁵ MŠVVaŠ SR každoročne usmerňuje školy a školské zariadenia a informuje ich o zákaze diskriminácie do rezortného predpisu prostredníctvom Pedagogicko-organizačných pokynov (ďalej len “POP”) na v časti 1.5.4.3 Antidiskriminácia a 1.5.4.4. Národnostné menšiny.

18. Vláda SR schválila dňa 27.06.2018 uznesením č. 302/2018 Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (ďalej len “NPRVaV”) s jeho Implementačným plánom. NPRVaV identifikuje aj tri prierezové priority zamerané na riešenie významných a aktuálnych spoločenských a ekonomických problémov. Jednou z prierezových priorít je Integrácia a inklúzia marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len “MRK”) a študentov zo SZP.

19. Sekcia národnostného a inkluzívneho vzdelávania MŠVVaŠ SR podľa zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov podľa ustanovenia § 4d každoročne vyčleňuje účelové finančné prostriedky na financovanie rozvojového projektu Podpora výchovy a vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v základných školách. Prioritnou oblasťou podpory sú aktivity prispievajúce k eliminácii nežiaduceho javu, akým je priestorové, organizačné, fyzické a symbolické vylúčenie alebo oddelenie rómskych žiakov v dôsledku ich etnickej príslušnosti (často v kombinácii so sociálnym znevýhodnením) od ostatných žiakov.

20. MŠVVaŠ SR podporilo v roku 2017 v rámci výzvy Podpora výchovy a vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v základných školách 23 projektov v celkovej výške 49 000,- €; v roku

⁵ <http://www.ssiba.sk/Default.aspx?text=g&id=2&lang=sk>

2018 bolo podporených 21 projektov v celkovej výške 45 243,- € a v roku 2019 bolo podporených 20 projektov vo výške 47 250,- €. Taktiež podporilo finančnými prostriedkami rozvojový projekt Zdravie a bezpečnosť v školách, kde oblasťou podpory sú aktivity a programy zamerané okrem iného aj na ochranu duševného zdravia žiakov, skvalitňovanie psychosociálnej klímy v školách, odstraňovanie zdraviu škodlivých vplyvov a prevenciu rizikového správania ako sú: násilie, šikanovanie a kyberšikanovanie, agresivita, nenávisťné prejavy, prejavy extrémizmu a radikalizácie žiakov, zneužívanie, obchodovanie s ľuďmi. V roku 2017 bolo predložených na MŠVVaŠ SR 156 projektov, z ktorých bolo 20 podporených finančnými prostriedkami vo výške 35 000,-€, v roku 2018 bolo predložených na MŠVVaŠ SR 51 projektov, z ktorých bolo 19 podporených finančnými prostriedkami vo výške 34 948,- € a v roku 2019 predložených na MŠVVaŠ SR 98 projektov, z ktorých bolo 16 podporených finančnými prostriedkami vo výške 34 991,- €. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 29. – 35.)

21. V rámci rovnakého práva na vzdelanie MV SR ako SO pre prioritnú os 5 a 6 OP ĽZ vyhlásilo ešte v roku 2016 výzvu zameranú na rozširovanie kapacít materských škôl, či už formou rekonštrukcie alebo výstavby nových budov, ktorá mala viacero hodnotiacich kôl, v rámci ktorých mohli potencionálni žiadatelia (obce, mestá z menej rozvinutých regiónov) žiadať o nenávratný finančný príspevok z EÚ zdrojov (85% z celkovej hodnoty projektu). Hlavným kritériom/podmienkou bolo navýšenie kapacity minimálne o 30% z kapacity materskej školy/ elokovaného pracoviska v čase podania žiadosti o NFP (teda z kapacity pred jej rozšírením). V rámci tejto prvej výzvy bolo zazmluvnených 55 žiadostí o NFP v celkovej hodnote 18 721 137 EUR (EÚ zdroje). Výzva pokračovala i v roku 2018, kde bolo zatiaľ zazmluvnených 10 žiadostí o NFP v celkovej hodnote 4 252 579 EUR (EÚ zdroje). Môžeme teda konštatovať, že projektmi z oboch výziev sa zlepšila podmienky na vzdelanie a vzdelávanie 3 639 deťom z prostredia marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“) (údaj sa sleduje cez MU P0716 – „Počet detí z MRK, ktoré navštevujú podporenú školskú infraštruktúru materských škôl“) pri 65 projektoch v celkovej zazmluvnenej sume 22 973 716 EUR (EÚ zdroje).

22. Taktiež SO – MV SR pre OP ĽZ vyhlásilo vyzvanie pre Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity ako realizátora národného projektu „Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít“, ktorého cieľom je zabezpečiť systematickú podporu účasti detí z prostredia MRK na predprimárnom vzdelávaní (napr. prostredníctvom činnosti asistentov učiteľov, prostredníctvom programov zameraných na zlepšenie spolupráce predškolských zariadení a rodičov rómskych detí, vzdelávaním pedagogických zamestnancov, podporou dochádzky detí zabezpečením dostupnosti dopravy napr. prevádzkovaním školského autobusu, poskytnutím didaktických balíčkov pre predškolské zariadenia a ďalších nepriamych finančných nákladov spojených s účasťou na predškolskej príprave pre deti z nízkopříjmových rodín a pod.) Súčasťou NP je sledovanie merateľného ukazovateľa „Počet detí z MRK, ktoré absolvovali minimálne jeden rok v podporených materských školách“, kde bola doteraz zazmluvnená hodnota 4 000 detí. A v neposlednom rade nepriamo MV SR, ako SO pre OP ĽZ prispieva k zlepšeniu vzdelanostnej úrovne detí z prostredia MRK cez výzvu zameranú na „poskytovanie mentorskej a tútorskej podpory pre žiakov z MRK s dôrazom na úspešné ukončenie ZŠ a plynulý prechod na SŠ“, kde bolo doteraz zazmluvnených 22 projektov v celkovej hodnote 3 772 357 EUR (EÚ zdroje). (pre viac informácií viď Príloha 1 36. – 42.)

23. S cieľom zabezpečiť a priniesť účinnejšie vyšetrovanie trestných činov extrémizmu a rasovo motivovaných trestných činov nadobudla 1. januára 2017 účinnosť novela trestného zákona. Novela trestného zákona zásadne nezmenila protiextrémistické ustanovenia, ale ich sprísnila. Upravilo sa znenie trestných činov extrémizmu a riešenie týchto trestných činov sa presunulo do kompetencie špecializovaného trestného súdu a špeciálnej prokuratúry. Za účelom prijatia dostatočných opatrení na predchádzanie a boj

proti nenávisťným prejavom prijalo Prezídium Policajného zboru opatrenia, ktorých výsledkom je vznik špecializovaného útvaru začleneného do organizačnej štruktúry národnej kriminálnej agentúry Prezídia Policajného zboru. Činnosť národnej protiteroristickej jednotky (ďalej len „NPTJ“) je zameraná okrem odhaľovania a vyšetrovania trestných činov súvisiacich s problematikou terorizmu aj na odhaľovanie a vyšetrovanie extrémistických trestných činov. Napriek svojej podstate represívneho orgánu, kladie NPTJ veľký dôraz na spoluprácu, napríklad na platforme Výboru pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie (ďalej len „VRAX“). VRAX bol zriadený na základe uznesenia vlády SR č. 158 zo dňa 2. marca 2011 ako jeden z výborov Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Je poradným orgánom vlády Slovenskej republiky špecificky zameraným na problematiku predchádzania a eliminácie rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných obdobných foriem intolerancie v spoločnosti. Je to nadrezortný poradný orgán, v ktorom sú zastúpené tak dotknuté rezorty, nezávislé inštitúcie, odborníci ako i občianska spoločnosť. Problematika rasizmu, xenofóbie a extrémizmu, ich efektívne predchádzanie a eliminácia zasahuje do kompetencie viacerých rezortov a vyžaduje si koordinovaný a koncepčný prístup synergicky spájajúci aktivity rôznych subjektov. V rámci činnosti jednotlivých subjektov VRAX je zabezpečené preverovanie tých skupín obyvateľstva, ktoré sú vystavené riziku radikalizácie napr. formou diskusií na školách. (pre viac informácií vid' Príloha 1 bod 44.)

24. V rezorte Ministerstva spravodlivosti SR sa v rokoch 2014 – 2020 realizuje Zámer národného projektu pre Operačný program Efektívna verejná správa pre programové obdobie 2014 – 2020, v rámci ktorého hlavný cieľ národného projektu je vzdelávanie zamestnancov rezortu spravodlivosti a získanie odborných znalostí má efektívne zabezpečovať kvalitné vzdelávanie zamestnancov rezortu spravodlivosti ako aj administratívneho personálu súdov. Cieľom národného projektu je zabezpečiť také vzdelávacie aktivity, aby výsledkom boli odborne pripravení, vyškolení pracovníci rezortu justície schopní podporiť vykonávanie reformy vo všetkých oblastiach justície, vrátane strategického plánovania, implementácie systémov riadenia, merania výkonnosti systémov a kvality služieb a tvorby politík a stratégií. Špecifickým cieľom tohto národného projektu je zvýšená efektívnosť súdneho systému. Súčasťou hlavného cieľa projektu je aj pilotná realizácia špecializovaných stáží v zahraničí pre vybraných zamestnancov Ministerstva spravodlivosti a zamestnancov správy súdov s cieľom aplikácie príkladov zahraničnej dobrej praxe v národných podmienkach SR a posilnenie odborných poznatkov a analytických schopností zamestnancov formou špecializovaného vzdelávania zameraného na rozvoj kompetencií a zručností ľudských zdrojov v špecifických oblastiach. Prierezové vzdelávanie zamestnancov a prenos know how– cieľom aktivity je umožniť zamestnancom rezortu spravodlivosti, ktorí sa podieľajú na výkone v jednotlivých oblastiach (napr. legislatíva, dohľad, trestné právo) absolvovať krátkodobé výmenné pobyty v medzinárodných organizáciách s cieľom získania nových vedomostí a praktických skúseností v oblasti justície. Tieto znalosti získajú vyslaní zamestnanci na príslušných pracoviskách v zahraničí, a to priamo sledovaním prebiehajúcich procesov a zapájaním sa do odborného dialógu so zahraničnými partnermi. Okrem výmenných pobytov sa v rámci aktivity budú realizovať aj workshopy so zahraničnými expertmi najmä pre oblasti ústavného práva, trestného práva, občianskeho práva, obchodného práva, rodinného práva, konkurzného práva a medzinárodného práva súkromného. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 45. – 47.)

Najlepšie záujmy dieťaťa

25. Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v SR na roky 2016 – 2020 je celonárodne platným dokumentom schvaľovaným vládou SR, ktorý zohľadňuje aj práva dieťaťa. V zmysle tohto dokumentu sa pri poskytovaní dotácií a pri plnení úloh vyplývajúcich rezortom z tohto dokumentu dbá

na dodržiavanie práv dieťaťa. Zvyšovanie povedomia verejnosti sa plní sústavným pravidelným publikovaním a zverejňovaním informácií na sociálnych sieťach odboru prevencie kriminality kancelárie ministra vnútra SR a na webovom sídle Ministerstva vnútra SR. Ministerstvo dopravy a výstavby SR (ďalej len "MDV SR") taktiež vypracovalo materiály s priamym dosahom na deti a to: Stratégiu zvýšenia bezpečnosti cestnej premávky v SR v rokoch 2011 – 2020 a Národnú stratégiu rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR.

26. Právo na prvoradé zohľadnenie najlepšieho záujmu dieťaťa je implementované v mediálnej legislatíve prostredníctvom úpravy ochrany maloletých pred nevhodným obsahom a tzv. jednotného systému označovania.

27. Podrobnosti o jednotnom systéme označovania upravuje vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 589/2007 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o jednotnom systéme označovania audiovizuálnych diel, zvukových záznamov umeleckých výkonov, multimediálnych diel, programov alebo iných zložiek programovej služby a spôsobe jeho uplatňovania v znení neskorších predpisov.

28. Výbor OSN odporúča zmluvným štátom pripraviť nevyčerpávajúci a nehierarchický zoznam prvkov, ktoré by mohli byť použité pri posúdení najlepšieho záujmu dieťaťa. Nakoľko na absenciu takýchto prvkov dlhodobo poukazovala súdna prax a prax orgánov SPODaSK, bolo v zákone o rodine navrhnuté doplnenie zásad rodinného práva aj o zásadu záujmu dieťaťa. Zásada obsahuje nehierarchický zoznam prvkov, ktoré je nevyhnutné zohľadniť pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa (pre každý prípad sa nebudú hodiť všetky prvky, rovnako aj obsah každého prvku sa pri každom dieťati aj prípade bude líšiť v závislosti od druhu rozhodnutia a konkrétnych okolností). Nakoľko povinnosť zvažovať o posudzovať záujem dieťaťa sa vzťahuje nielen na súdne rozhodnutia, resp. na starostlivosť súdu o maloletých, je upravené zákonom o SPODaSK, že na účely zohľadnenia a posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sú používané prvky zásady záujmu dieťaťa tak, ako sú upravené v zákona o rodine. Orgány SPODaSK zhodnocujú životnú situáciu dieťaťa a rodiny v každom prípade, posudzujú zároveň možnosti rodičov, ďalších príbuzných a iných blízkych osôb dieťaťa riešiť situáciu dieťaťa a rodiny a určujú mieru ohrozenia dieťaťa. Opatrenia SPODaSK sú vykonávané vždy s ohľadom na najlepší záujem dieťaťa. Najlepší záujem dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa dieťaťa týkajú a prikladá sa mu náležitý význam. Zamestnanci orgánov SPODaSK sú v tejto problematike pravidelne metodicky usmerňovaní. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 48. – 53.)

29. Podľa školského zákona sú výchova a vzdelávanie založené na princípoch rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie, rovnocennosti a neoddeliteľnosti výchovy a vzdelávania vo výchovno-vzdelávacom procese, prípravy na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie, posilnenia výchovnej stránky výchovno-vzdelávacieho procesu prostredníctvom všetkých vyučovacích predmetov, ale aj špecifickými výchovnými zamestnaniami zameranými na rozvoj citov a emócií, motivácie a záujmov, socializácie a komunikácie, na sebakontrolu a sebariadenie, na mravné hodnoty a tvorivosť, vyváženého

rozvoja všetkých stránok osobnosti dieťaťa a žiaka v školskom vzdelávaní, zákazu používania všetkých foriem telesných trestov a sankcií vo výchove a vzdelávaní.

30. Podľa zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov patrí medzi povinnosti PZ a OZ chrániť a rešpektovať práva dieťaťa, žiaka, poslucháča a jeho zákonného zástupcu, zachovávať mlčanlivosť a chrániť pred zneužitím osobné údaje, informácie o zdravotnom stave a výsledky odborných vyšetrení detí, rešpektovať individuálne výchovno-vzdelávacie potreby dieťaťa, žiaka a poslucháča s ohľadom na jeho schopnosti, možnosti, sociálne a kultúrne zázemie a odporúčania odborných zamestnancov, správať sa v súlade s Etickým kódexom pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov (Etický kódex obsahuje základný rámec správania sa pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca, vydáva a zverejňuje ho MŠVVaŠ SR na svojom webovom sídle. MŠVVaŠ SR vydalo Smernicu č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach, ktorá upravuje okrem iného hlavne možnosti preventívneho pôsobenia a metódy riešenia šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy a školského zariadenia podľa ustanovení školského zákona. Táto smernica nadobúda účinnosť 1. septembra 2018. Podľa smernice riaditeľ školy zodpovedá za systémové aktivity školy v oblasti prevencie šikanovania a zapája do prevencie šikanovania žiacku školskú radu, radu školy a zriaďovateľa. Táto smernica bola vydaná na základe požiadavky komisárky pre deti, ktorú adresovala na MŠVVaŠ SR v roku 2018 o prijatie účinných opatrení, na predchádzanie šikane, najmä o vydanie právneho predpisu, ktorý upraví základné znaky, formy a prejavy šikanovania detí a žiakov, možnosti preventívneho pôsobenia a metódy riešenia šikanovania žiakov (prostredníctvom písomnej požiadavky a uvedené v Správe o činnosti komisára pre deti za rok 2018). (pre viac informácií viď Príloha 1 body 54. – 59.)

31. Prostredníctvom oddelenia bezpečnosti cestnej premávky MDV SR ako národného koordinátora bezpečnosti cestnej premávky v SR sa pravidelne organizujú v spolupráci s príslušníkmi Policajného zboru SR, mestskej polície a dobrovoľníkmi osvetové a vzdelávacie aktivity o bezpečnosti na cestách pre žiakov a učiteľov priamo v školských zariadeniach. Podujatia upozorňujú na význam dopravnej výchovy v školách (vrátane rešpektovania práv detí a zohľadnenia ich najlepšieho záujmu). Učiteľom a žiakom sú bezodplatne poskytnuté propagačné materiály a reflexné pomôcky. Súčasťou podujatia Kam po skončení základnej školy – ŠTUDUJ DOPRAVU, ktoré organizuje MDV SR v Bratislave, je interaktívna prednáška pre návštevníkov na tému Ľudské práva, práva detí a nediskriminácia v doprave. Prednášku zabezpečuje Slovenské národné stredisko pre ľudské práva a je pravidelnou súčasťou programu podujatia od roku 2017 (pre viac informácií viď Príloha 1 bod 60.).

Rešpektovanie názorov dieťaťa

32. Vláda SR na svojom rokovaní schválila NPRVaV, kde sa venuje okrem iného osobitná pozornosť trom prierezovým témam. Ide o rozvoj systému ďalšieho vzdelávania v rámci celoživotného vzdelávania, integráciu a inklúziu MRK a žiakov zo SZP i prepojenie systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce.⁶ Podľa zákona č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve žiakov reprezentuje žiacka školská rada a zastupuje ich záujmy vo vzťahu k riaditeľovi a vedeniu školy. Žiacka školská rada sa vyjadruje k podstatným otázkam, návrhom a opatreniam školy v oblasti výchovy a vzdelávania, podieľa sa na tvorbe a zabezpečení dodržiavania školského poriadku, zastupuje žiakov vo vzťahu k riaditeľovi a vedeniu školy a predkladá im svoje stanoviská a návrhy. V zmysle tohto zákona sú

⁶ <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>.

rada školy, obecná školská rada a územná školská rada iniciatívne a poradné samosprávne orgány, ktoré vyjadrujú a presadzujú verejné záujmy a záujmy žiakov, rodičov, PZ a ostatných zamestnancov v oblasti výchovy a vzdelávania. Plnia funkciu verejnej kontroly, posudzujú a vyjadrujú sa k činnosti škôl, školských zariadení, orgánov miestnej štátnej správy, orgánov obcí a samosprávnych krajov z pohľadu školskej problematiky.

33. Slovenská republika pri príprave legislatívnych a nelegislatívnych materiálov dlhodobo uplatňuje participatívny princíp v rámci pracovných skupín, v ktorých pôsobia aj zástupcovia mimovládnych organizácií. Členmi pracovných skupín sú zástupcovia orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy, mimovládneho sektora a profesijných združení a postupuje v zmysle platných Legislatívnych pravidiel vlády SR – materiály (s výnimkou informatívnych) predkladá do verejného medzirezortného pripomienkového konania prostredníctvom portálu www.Slov-lex.sk. V zmysle uvedeného princípu participácie bola pri príprave návrhu právneho predpisu, ktorým bude do slovenskej legislatívy transponovaná revidovaná smernica o audiovizuálnych mediálnych službách zriadená Pracovná skupina pre rekodifikáciu právnej regulácie audiovizuálnych mediálnych služieb. Záujmy detí v tejto pracovnej skupine zastupuje Úrad komisára pre deti. (pre viac informácií viď príloha 1 body 61. – 64.)

C. Občianske práva a slobody (články 7, 8 a 13-17)

Právo na identitu

34. Tehotenstvo neplnoletých býva zväčša nechcené a tieto dievčatá pochádzajú veľmi často z rodín s nízkym socioekonomickým statusom. Orgán SPODaSK poskytuje neplnoletej matke odborné poradenstvo a konkrétnu pomoc a podporu pri riešení problémových situácií, ktoré vznikli v súvislosti s jej tehotenstvom, alebo už materstvom. Pri plánovaní sociálnej práce s maloletou matkou a jej rodinou sú volené predovšetkým opatrenia vykonávané ambulantnou a terénnou formou v centrách pre deti a rodiny (bývalé detské domovy), ktoré sú zamerané na podporu a rozvoj rodičovských zručností maloletej matky. Opatrenia ambulantnou a terénnou formou sú vykonávané po predchádzajúcom odporúčaní orgánu SPODaSK. Centrum a orgán SPODaSK pripraví plán vykonávania opatrení ambulantnou a terénnou formou v spolupráci s maloletou matkou a jej rodinou. Ak si situácia maloletej a matky a jej dieťaťa vyžaduje vykonávanie opatrení pobytovou formou v centre, je možné umiestnenie maloletej matky a jej dieťaťa na základe dohody po predchádzajúcom písomnom odporúčaní orgánu SPODaSK, alebo na základe rozhodnutia súdu. Centrum vykonáva pobytové opatrenie pre maloletú matku v samostatnej skupine, alebo v samostatnej skupine pre maloleté matky s deťmi. Centrum a orgán SPODaSK pripraví plán vykonávania opatrení pobytovou formou v spolupráci s maloletou matkou a jej rodinou. Pre maloletú matku a jej dieťa je žiaduce, ak je umiestnenie v zariadení dočasným riešením situácie. To znamená, že ak je to možné a účelné, hľadajú a realizujú sa pre maloletú matku a jej dieťa také opatrenia, ktoré vedú k ich návratu do prirodzeného rodinného prostredia alebo náhradného rodinného prostredia. Výkon opatrení je zameraný predovšetkým na rozvoj a podporu rodičovských zručností u maloletej matky, na rozvoj vzťahovej väzby medzi maloletou matkou a jej dieťaťom, na edukáciu ohľadom starostlivosti o dieťa, na uspokojovanie jeho potrieb a pod. Ak nastane situácia, že je maloletá matka umiestnená v zariadení, je v zariadení umiestnená spolu so svojim dieťaťom. Dbá sa nato, aby nedochádzalo k odčleňovaniu dieťaťa od jeho maloletej matky, ale naopak, aby boli volené také opatrenia, ktoré napomáhajú rozvoju tohto vzťahu. Rovnaký prístup sa uplatňuje aj v prípade, ak sa maloletá matka už nachádza v zariadení, t.j. tehotenstvo dievčaťa umiestneného v zariadení nemá byť dôvodom na umiestnenie do reedukačného centra, alebo na odlúčenie matky od dieťaťa. Ak bol ukončený pobyt v zariadení a matka sa nemôže vrátiť do svojho prirodzeného rodinného

prostredia, v spolupráci so zainteresovanými subjektmi (obec, VUC, akreditovaný subjekt, zariadenie sociálnych služieb a pod.) sa hľadajú alternatívy pomoci, ktoré umožňujú matke naďalej zotrvať so svojim dieťaťom, napr. v zariadení núdzového bývania, v útulku pre rodiny s deťmi, v sociálnom byte a pod., pričom ak sa vyhodnotí, že matka potrebuje doprevádzanie a opakovanú podporu, sú vykonávané opatrenia ambulantnou a terénnou formou. Centrum môže vytvoriť podmienky na poskytovanie starostlivosti tehotnej žene, tejto žene po pôrode a jej dieťaťu, najdlhšie do 24 mesiacov veku dieťaťa. Na účel prijatia potrebných opatrení centrum spolupracuje s orgánom SPODaSK. Centrum tehotnej žene, tejto žene po pôrode a jej dieťaťu poskytuje bývanie, stravovanie alebo zabezpečuje stravovanie alebo vytvára podmienky na prípravu stravy a poskytuje obslužné činnosti. Podľa § 29 ods. 1 zákona o rodine môže súd „priznať rodičovské práva a povinnosti vo vzťahu k osobnej starostlivosti o maloleté dieťa aj maloletému rodičovi dieťaťa staršiemu ako 16 rokov, ak spĺňa predpoklady, že výkon tohto práva zabezpečí v záujme maloletého dieťaťa. (pre viac informácií vid' Príloha 1 bod 65.)

35. Zákonom č. 6/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony bol dňom 1. februára 2019 zriadený Úrad inšpekčnej služby. Úrad inšpekčnej služby je útvarom v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Vo svojej činnosti sa Úrad inšpekčnej služby riadi Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, zákonmi, ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi a medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Úrad inšpekčnej služby riadi riaditeľ. Riaditeľ Úradu inšpekčnej služby je za výkon svojej funkcie zodpovedný vláde Slovenskej republiky. Úrad inšpekčnej služby je osobitnou súčasťou Policajného zboru s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky na odhaľovanie, vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie trestných činov príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a to príslušníkov Policajného zboru a príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže a od 1. januára 2020 aj trestných činov colníkov, okrem trestných činov spáchaných v súvislosti s porušením colných predpisov alebo daňových predpisov v oblasti dane z pridanej hodnoty pri dovoze a spotrebných daní. Úrad inšpekčnej služby plní tiež v rozsahu vymedzenom ministrom úlohy na úseku vnútornej kontroly, finančnej kontroly, ochrany osobných údajov, vybavovania sťažností, vybavovania petícií a úlohy zodpovednej osoby podľa osobitných predpisov v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

36. V oblasti boja proti trestnej činnosti príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a to príslušníkov Policajného zboru a príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže a od 1. januára 2020 aj trestných činov colníkov, má rozhodujúce postavenie útvar inšpekcie Úradu inšpekčnej služby, ako jedna z organizačných zložiek. V rámci vyšetrovania a skráteného vyšetrovania policajt zaradený na Úrade inšpekčnej služby je vo veciach, ktoré vyšetruje procesne samostatný a je viazaný iba ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi, ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, a v rozsahu ustanovenom Trestným poriadkom aj pokynmi a príkazmi prokurátora. Úrad inšpekčnej služby venuje náležitú pozornosť všetkým podaniam smerujúcim voči príslušníkom ozbrojených bezpečnostných zborov, najmä v prípadoch, kedy títo vykonávajú služobný zákrok alebo úkon voči všetkým osobám bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Podania sú dôsledne preverované a vyšetrované a obligatórne sa zisťuje možný rasový motív, pričom o každom podaní je zákonom upraveným spôsobom rozhodnuté (pre viac informácií vid' Príloha 1 bod 65A.)

37. V rámci 25. odporúčania MZ SR uvádza nasledovné:

ECHR PRÍPAD V.C. proti SLOVENSKU (sťažnosť č. 18968/07) rozsudok z 8.11.2011, súd síce dospel, že došlo k porušeniu čl. 3 (v procesnej aj hmotnej časti), čl. 8, ale že nedošlo k porušeniu čl. 13 Dohovoru, a neskúmal porušenie čl. 14 Dohovoru. ECHR dospel k záveru, že dostupná informácia dostatočne nepreukazovala, že lekári postupovali pri výkone sťažovateľkinej sterilizácie v zlej viere, že ich správanie bolo úmyselne rasovo motivované alebo že sterilizácia v skutočnosti bola súčasťou všeobecnejšej organizovanej politiky. ECHR I.G. a ďalší (sťažnosť 15966/04) rozsudok 13.11.2012 a N.B. proti Slovensku (sťažnosť 29518/10) rozsudok 12. júna 2012. V rozsudku N.B. proti Slovensku (sťažnosť 29518/10) z 12. júna 2012 ECHR rovnako dospel k záveru, že informácia dostatočne nepreukazovala, že lekári postupovali pri výkone v zlej viere, že ich správanie (správanie personálu nemocnice) bolo úmyselne rasovo motivované alebo že sterilizácia v skutočnosti bola súčasťou všeobecnejšej organizovanej politiky, alebo že by konanie. Rezolúcia CM / ResDH (2014) 43, vykonávania všetkých troch rozsudkov prijatá výborom ministrov – rozhodnutie o ukončení preskúmania. V správe o činnosti poskytnutej vládou SR sa uvádzajú opatrenia prijaté na účely vykonania rozsudkov vrátane poskytnutých informácií o úhrade spravodlivého zadost'učinenia. Správa DHDD(2013)860rev. Priznaná nemajetková ujma žalobcom súdmi prvého stupňa celkovo 85 000 eur. Boli prijaté príslušné právne úpravy, vykonaný celý systém školení, rozsudky boli publikované a sudcovia a prokurátori boli s nimi oboznámení.

38. Bola vykonaná novelizácia zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§6b – umelé prerušenie tehotenstva – účinnosť od 1.9.2009).

Bola prijatá vyhláška č. 56/2014 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o poučení, ktoré predchádza informovanému súhlasu pred vykonaním sterilizácie osoby a vzory informovaného súhlasu pred vykonaním sterilizácie osoby v štátnom jazyku a v jazykoch národnostných menšín. Výbor ministrov RE v Rezolúcii CM / ResDH (2014) 43 považoval všetky prijaté opatrenia Slovenskej republiky za dostatočné. Z uvedeného vyplýva, že všetkými rozsudkami síce bolo potvrdenie porušenie práv z Dohovoru, ale nebol potvrdený diskriminačný prístup k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti, alebo existencia systémovo organizovanej diskriminačnej politiky. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 66. – 68.)

39. Novelou Zákona o rodine z roku 2015, ktorá nadobudla účinnosť dňa 1.1.2016, boli vymedzené v súlade s bodom 50 Všeobecného komentára č. 14 CRC kritériá najlepšieho záujmu dieťaťa.

Konkrétne čl. 5 písm.

b) bezpečie dieťaťa, ako aj bezpečie a stabilita prostredia, v ktorom sa dieťa zdržiava,

c) ochrana dôstojnosti, ako aj duševného, telesného a citového vývinu dieťaťa,

e) ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do jeho dôstojnosti a ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou.

Teda od 1.1.2016 musí byť vo svetle čl. 5 Zákona o rodine, ktorý má slúžiť ako základné interpretačné pravidlo, vykladané aj ustanovenie § 30 ods. 3 zákona o rodine: Rodičia majú právo použiť pri výchove dieťaťa primerané výchovné prostriedky tak, aby nebolo ohrozené zdravie, dôstojnosť, duševný, telesný a citový vývin dieťaťa. Pojem „primerané výchovné prostriedky“ preto od 1.1.2016 treba vykladať veľmi reštriktívne. Platná právna úprava telesné tresty už teraz netoleruje v domácom prostredí. Fyzické tresty sú spôsobilé vyvolať práve ohrozenie hodnôt, ktoré chráni nový čl. 5 t.j. zdravie, dôstojnosť, duševný, telesný a citový vývin. Úprava preto definitívne vyčleňuje spod legálnych a primeraných výchovných opatrení pojem „násilie“, tak ako ho interpretuje Výbor vo všeobecnom komentári č. 13. Rodič nesmie voči dieťaťu použiť akúkoľvek formu telesného alebo duševného násillia, ubližovania, zneužívania, zanedbávania alebo nedbanlivého zaobchádzania, trýznenia. Slovenský zákonodarca ponechal po 1.1.2016 určitú malú mieru

intervencie (zásahu) voči integrite a dôstojnosti dieťaťa. Rozhodol sa tak preto, lebo samotný Výbor CRC pripúšťa v bode 14 Všeobecného komentára č. 8 (2006): „rodičovstvo a starostlivosť o deti, najmä o dojčatá a malé deti, si vyžaduje časté fyzické zásahy a intervencie na ich ochranu. Tieto sa zásadne líšia od zámerného trestajúceho použitia sily na spôsobenie určitého stupňa bolesti, nepohodlia alebo poníženia.“ (pre viac informácií vid’ Príloha 1 bod 69.)

Násilie, zneužívanie a zanedbávanie

40. Zákom č. 61/2018 Z. z. sa novelizoval zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov a okrem iného sa Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny zaviedla nová povinnosť viesť a na webovej stránke zverejniť zoznam všetkých CDR (bývalé detské domovy, krízové strediská, resocializačné strediská). V súčasnosti existuje zoznam všetkých zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vrátane tých, ktorých zriaďovateľom je samospráva (v roku 2019 existovali 3 CDR v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávy). CDR zriadené samosprávou musia spĺňať rovnaké požiadavky ako sú CDR zriadené neštátnymi subjektmi alebo štátom, požiadavky sú upravené priamo všeobecne záväznými právnymi predpismi – zákonom a vyhláškou (napr. personálne, priestorové, profesijné požiadavky), ktoré sú povinné všetky subjekty dodržiavať.

41. Orgán SPODaSK zhodnocuje situáciu každého dieťaťa a jeho rodiny a určuje mieru ohrozenia dieťaťa. Orgán SPODaSK je povinný prijať a vyhodnotiť každý podnet týkajúci sa porušovania práv dieťaťa, pričom podnetom na zhodnotenie situácie dieťaťa nie je iba oznámenie o ohrození života, zdravia alebo priaznivého vývinu dieťaťa, alebo o použití hrubých či ponižujúcich foriem zaobchádzania s dieťaťom a foriem trestania dieťaťa, ale každá informácia, podanie, žiadosť, oznámenie z rôznych zdrojov vrátane ustanovenia úradu PSVaR do funkcie kolízneho opatrovníka v súdnom konaní, alebo žiadosť orgánov činných v trestnom konaní o súčinnosť, ak je dieťa podozrivé zo spáchania trestného činu a iné. Po prijatí podnetu zamestnanec oddelenia SPODaSK preverí a zhodnotí situáciu dieťaťa. Ak zamestnancovi orgánu SPODaSK nie je umožnené preveriť stav dieťaťa a má informácie nasvedčujúce tomu, že dieťa je vystavené ohrozeniu života a zdravia, môže podať súdu návrh na povolenie vstupu do obydlija. Pri výkone opatrení orgán SPODaSK spolupracuje so zainteresovanými subjektmi ako je lekár, škola, polícia, obec a pod. V prípade potreby navrhne vykonanie alebo zabezpečenie vykonania odbornej metódy - zhodnotenie situácie dieťaťa a rodiny, posúdenie možností rodičov, ďalších príbuzných a iných blízkych osôb dieťaťa riešiť situáciu dieťaťa a rodiny na účely určenia miery ohrozenia dieťaťa (§ 11, ods. 3, písm. b) bod 5 zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Orgán SPODaSK môže zabezpečiť ambulantnou formou alebo terénou formou v centre vykonávanie opatrení na zhodnotenie situácie dieťaťa a rodiny, posúdenie možností rodičov, ďalších príbuzných a iných blízkych osôb dieťaťa riešiť situáciu dieťaťa a rodiny na účely určenia miery ohrozenia dieťaťa, ak opatreniami vykonávanými vo vlastnej pôsobnosti nebolo možné jednoznačne určiť mieru ohrozenia dieťaťa (§73, ods. 6a zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Ak je podnetom informácia o ohrození života, zdravia alebo priaznivého vývinu dieťaťa alebo informácia o použití hrubých či ponižujúcich foriem zaobchádzania s dieťaťom a foriem trestania dieťaťa, je potrebné po prijatí podnetu neodkladne vykonať tzv. predbežné zhodnotenie, ak to aktuálna situácia dieťaťa dovoľuje, najneskôr do 5 dní odo dňa prijatia podnetu. Komplexné zhodnotenie situácie dieťaťa a jeho rodiny aj v situáciách, kedy je orgánom SPODaSK prijatá akákoľvek informácia, žiadosť či oznámenie, môže prispieť k včasnej identifikácii obetí násillia aj v prípadoch, kedy priamo z obsahu podnetu nevyplýva takéto podozrenie. Takýmito zákonnými postupmi je

zabezpečená včasná identifikácia detských obetí násilia a sexuálneho zneužívania. Novelou zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa upravili aj podmienky pre vykonávanie opatrení pobytovou formou na predchádzanie vzniku, prehlbovania a opakovania niektorých krízových situácií detí, t.j. špecializovaný program pre deti, na ktorých bol spáchaný trestný čin obchodovania s ľuďmi, deti týrané a sexuálne zneužívané alebo na vykonávanie opatrení na overenie miery ohrozenia detí týraním, sexuálnym zneužívaním alebo inými činmi ohrozujúcimi ich život, zdravie alebo priaznivý psychický, fyzický alebo sociálny vývin. Zariadenia SPODaSK so špecializovaným programom realizujú opatrenia pobytovou formou, ambulantnou formou, ako aj terénnou formou, pričom pobytová forma výkonu opatrení sa nemusí realizovať iba na základe rozhodnutia súdu, ale aj na základe dohody s rodičom dieťaťa, prípadne s osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa a na základe požiadania dieťaťa (§ 59 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Majúc na zreteli nevyhnutnosť individuálneho prístupu pre túto cieľovú skupinu detí a ich následnú integráciu do spoločnosti je zámerom postupné zriadenie zariadení SPODaSK so špecializovaným programom v každom z ôsmich samosprávnych krajov v rámci SR. Novela zákona č. 305/2005 Z.z o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov priniesla možnosť centrám pre deti a rodiny so špecializovaným programom vykonávať opatrenia ambulantnou formou alebo terénnou formou, čo rozšírilo možnosti pomoci v oblasti včasnej intervencie tejto cieľovej skupiny detí. V roku 2019 UPSVR v rámci schválených priorit zazmluvnilo na vykonávanie ambulantných alebo terénnych opatrení 3 akreditované subjekty, ktoré sa úzko špecializujú na deti so syndrómom CAN. Komisárka pre deti vyjadruje v správach o činnosti komisára pre deti nevyhnutnosť zabezpečenia pedopsychiatrickej, psychologickkej a sociálnej starostlivosti o deti s psychiatrickými diagnózami, duševnými poruchami a duševnými ochoreniami, umiestnenými v centrách pre deti a rodiny (ďalej len „CDR“), v zariadeniach sociálnych služieb pre deti a v reedukačných zariadeniach alebo o deti, ktoré sú v osobnej starostlivosti rodičov (príp. iných fyzických osôb), a následne z hľadiska svojej ťažkej diagnózy musia podstúpiť ústavnú zdravotnú starostlivosť (na psychiatrických odd. nemocníc) alebo ambulantne. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 70. – 73.)

42. Základným strategickým zámerom Slovenskej republiky dosiahnutie kvalitatívnej zmeny vo vnímaní a riešení násilia páchaného na deťoch dôsledným prepojením a zintegrovaním čiastkových politík do efektívneho a funkčného mechanizmu pre komplexné a systematické riešenia násilia páchaného na deťoch. Na základe uznesenia vlády SR č. 24/2014 zo dňa 15.1.2014 bolo zriadené Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch (ďalej „NKS“). NKS je organizačnou súčasťou Ministerstva práce, soc. vecí a rodiny SR. NKS o. i. koordinuje plnenie strategických cieľov Slovenskej republiky v oblasti ochrany detí pred násilím a utvára a udržiava mechanizmus komunikácie jednotlivých ministerstiev, štátnych inštitúcií, miest, obcí, mimovládnych organizácií a ďalších subjektov pôsobiach v oblasti ochrany detí pred násilím, zabezpečuje úlohy koordinátora pre vykonávanie Dohovoru a Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním.

43. Kľúčovým strategickým materiálom je uznesením vlády SR schválená Národná stratégia na ochranu detí pred násilím, k plneniu ktorej sa ako gestori a spolugestori prihlásili okrem MPSVaR SR aj rezorty ako MS SR, MZ SR, MK SR, MV SR, MŠVVaŠ SR, spolupracujúcimi subjektmi sú GP SR, komisárka pre deti, VOP, MVO a ďalšie subjekty. Národná stratégia na ochranu detí pred násilím bola aktualizovaná dvakrát - uznesením vlády č. 474/2017 v októbri 2017 a uznesením vlády SR č. 638/2019 v decembri 2019, (materiál: aktualizácia Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím), pričom aktualizácia umožňuje pokračovať v rámci multidisciplinárnej spolupráce a vecnej pôsobnosti príslušných rezortov (MV SR, MZ SR, MS SR, MŠVVaŠ SR, MK SR a aj samotné MPSVaR SR), GP SR a ďalších subjektov v naplňaní strategických

cieľov, ako aj reflektovať na nové výzvy v oblasti ochrany detí pred násilím. Jednou z kľúčových úloh Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím je vytvorenie národného koordinačného rámca pre riešenie problematiky násilia na deťoch, zabezpečenie systematického monitorovania a hodnotenia systémov ochrany detí pred násilím, predchádzanie inštitucionálnemu a systémovému porušovaniu práv dieťaťa, zabezpečenie profesionality a kvality výkonu politik, zvyšovanie informovanosti o problematike násilia na deťoch. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 74. – 76.)

44. S účinnosťou od 1.1.2019 boli okrem iného spresnené a precizované zákonné podmienky poskytovania odbornej pomoci dieťaťu, ktoré je obeťou trestného činu obchodovania s ľuďmi, dieťaťa týraného alebo pohlavne zneužívaného a podmienky na vykonávanie opatrení na overenie miery ohrozenia dieťaťa týraním, pohlavným zneužívaním alebo inými činmi ohrozujúcimi jeho život, zdravie, priaznivý psychický, fyzický alebo sociálny vývin (napr. §46, § 46 atď.). Nové podmienky pomoci sú súčasťou širšie koncipovaných zásadných zmien v podmienkach pomoci deťom a rodinám v SR. Z rôznych druhov zariadení vznikli Centrá pre deti rodiny, v ktorých boli nanovo upravené podmienky výkonu podľa účelu pomoci, na ktorý sa špecializujú a formy pomoci⁷, ktorú poskytujú (pobytová, ambulantná, terénna), vrátane spresnenia profesijných, personálnych, priestorových štandardov a zmeny systému financovania. Vzhľadom na skutočnosť, že práve odborná pomoc v krízových situáciách dieťaťa, ktoré je obeťou trestného činu obchodovania s ľuďmi, dieťaťa týraného alebo pohlavne zneužívaného (resp. overenie miery ohrozenia dieťaťa týraním, pohlavným zneužívaním alebo inými činmi ohrozujúcimi jeho život, zdravie, priaznivý psychický, fyzický alebo sociálny vývin) má svoje špecifiká - výkon pomoci je upravený osobitne formou špecializovaného programu. Keďže podstatou takejto špecializácie je poskytnutie odbornej pomoci dieťaťu v krízovej situácii (trestný čin) alebo overenie, či je dieťa ohrozené napr. týraním, sexuálnym zneužívaním (diagnostika je zásadná, dôležité je popri zameraní na odbornú pomoc v existujúcich situáciách aj potvrdenie alebo vyvrátenie domnienky, či je alebo nie je dieťa ohrozené napr. sexuálnym zneužívaním), dôraz je kladený na včasnosť takýchto opatrení. Popri možnosti umiestniť dieťa v centre na základe dohody s rodičom/osobou, ktorá sa o dieťa osobne stará (na odporúčenie orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately) a na žiadosť dieťaťa (§ 46 ods. 2), môže byť dieťa prijaté aj na základe súdneho rozhodnutia o nariadení neodkladného opatrenia alebo o uložení výchovného opatrenia. Centrum, ktorého účelom je špecializovaný program, je povinné vykonávať opatrenia podľa spracovaného špecializovaného programu centra, avšak nie je povinné (na rozdiel od programov iných centier) zverejňovať program na svojom webovom sídle. Celý systém SPODaSK je koncipovaný tak, aby bolo možné v súčinnosti s ostatnými zodpovednými subjektmi poskytnúť deťom, vrátane detí, ktoré sú oznamovateľmi prípadov zneužívania vo svojej rodine (a to nezávisle na tom, či je primárnou obeťou dieťa alebo kto je možným páchatelom) včas takú pomoc, akú potrebuje. Právne podmienky umožňujú rôznu intenzitu a formu pomoci dieťaťu (v závislosti od miery ohrozenia zohľadňujúce okolnosti v rodine a možnosti rodiny) – od

⁷ Účel centra

a) opatrenia dočasne nahrádzajúce dieťaťu jeho prirodzené rodinné alebo náhradné rodinné prostredie na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, o nariadení neodkladného opatrenia alebo o uložení výchovného opatrenia - pobytové opatrenie súdu

b) ambulantné výchovné opatrenie o ktorom rozhodne súd alebo orgán SPOD a SK v správnom konaní

c) opatrenia na predchádzanie vzniku, prehlbovania a opakovaní krízových situácií dieťaťa v prirodzenom rodinnom alebo náhradnom rodinnom prostredí, a porúch psychického, fyzického alebo sociálneho vývinu dieťaťa z dôvodu problémov v rôznych prostrediach (rodina, náhradná rodina, širšie sociálne prostredie

d) špecializovaný program na predchádzanie vzniku, prehlbovania a opakovania krízových situácií dieťaťa, ktoré je obeťou trestného činu obchodovania s ľuďmi, dieťaťa týraného alebo pohlavne zneužívaného alebo na vykonávanie opatrení na overenie miery ohrozenia dieťaťa týraním, pohlavným zneužívaním alebo inými činmi ohrozujúcimi jeho život, zdravie, priaznivý psychický, fyzický alebo sociálny vývin,

e) resocializačný program na podporu sociálneho začlenenia dieťaťa alebo plnoletej fyzickej osoby závislých od alkoholu, drog alebo patologického hráčstva.

ambulantnej pomoci, cez pobytové formy pomoci na základe dohody s rodičmi až po zásah súdu formou neodkladného opatrenia a pobytovú pomoc na základe rozhodnutia súdu. S účinnosťou od 1.1.2019 tak UPSVR metodicky usmerňuje všetky centrá pre rodinu s deťmi, ktoré vykonávajú opatrenia. Pre subjekty, ktoré vykonávajú opatrenia SPODaSK na základe udelenej akreditácie (nešťátne subjekty) sú záväzné všetky predpisy, metodické usmernenia alebo interné normy vydané Ústredím PSVR, čím sa tiež štandardizujú postupy a procesy v akreditovaných subjektoch. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 77. – 78.)

45. Podľa § 7 ods. 1 Zákona č. 305/2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov – každý je povinný upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na porušovanie práv dieťaťa. Podľa § 3 Zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov - štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby a fyzické osoby sú povinné poskytnúť súčinnosť orgánom činným v trestnom konaní a súdu pri plnení ich úloh, ktoré súvisia s trestným konaním. Štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby sú povinné bez meškania oznamovať orgánom činným v trestnom konaní skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin a včas vybavovať dožiadania orgánov činných v trestnom konaní a súdov.

46. Podľa § 3 ods. 5/ Zákona č. 274/2017 o obetiach - prokuratúra, polícia a sudy v prípade odôvodnenej potreby, najmä v záujme zabezpečenia práva a ochrany obete spolupracujú so subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam. Zákon o obetiach trestných činov vníma dieťa ako obzvlášť zraniteľnú obeť. Trestnoprávnu ochranu detí pred sexuálnym zneužívaním poskytuje zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, ktorý upravuje otázky trestného práva hmotného a do ktorého sú transponované viaceré požiadavky medzinárodných dokumentov k boji proti sexuálnemu zneužívaniu, sexuálnemu vykorisťovaniu, proti detskej pornografii, obchodovaniu s deťmi, ako aj k účinnej ochrane proti tomuto závažnému druhu kriminality. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 79. – 81.)

47. PZ štatisticky eviduje prípady domáceho násillia a sexuálneho zneužívania, identifikované ako niektorý z trestných činov podľa osobitnej časti Trestného zákona, v informačnom systéme Evidenčno-štatistický systém kriminality, v rámci ktorého sú predmetom spracovávaných informácií aj štatistické údaje o „Trestných činoch spáchaných v súvislosti s domácim násillím“. Prostredníctvom EŠSK sú zhromažďované a uchovávané údaje o trestných činoch, ich páchatel'och a obetiach trestných činov. Zo strany úradu kriminálnej polície Prezídia policajného zboru sú najzávažnejšie prípady domáceho násillia a sexuálneho zneužívania sledované prostredníctvom správovej povinnosti útvarov Policajného zboru vykonávajúcich vyšetrovania a skrátené vyšetrovanie

48. MPSVR SR v spolupráci s Národným koordinačným strediskom pre riešenie problematiky násillia na deťoch sa aktívne venuje tejto problematike aj v spolupráci s miestne príslušnými Centrami pre deti a rodiny formou stretnutí vzdelávacieho charakteru, kde je priestor na odbornú diskusiu k danej problematike a zároveň rôznymi prevenčnými programami, ktoré sa aplikujú aj priamo v Centrách pre deti a rodiny. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 82. – 84.)

49. Podľa podkladov Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie (ďalej len "VÚDPaP") v apríli 2018 sa realizoval reprezentatívny prieskum Tabak, alkohol, drogy (TAD), ktorého sa zúčastnili žiaci 5.-9. ročníkov ZŠ a študenti 1.-4. ročníkov SŠ, ktorí vyplnili dotazníky TAD1 a TAD2, kde bol vstavaný aj jeden modul na odhad výskytu šikanovania/kyberšikanovania a agresie v prostredí školy. Okrem nich vyplnili dotazník (TAD3) aj ich učitelia. Aj v dotazníku TAD3 bolo použitých niekoľko rovnakých otázok na šikanovanie, ako u žiakov ZŠ a študentov SŠ, ktoré umožnili porovnať to, ako tieto

skupiny osôb vnímajú šikanovanie/kyberšikanovanie na škole. Štatistickou analýzou bol zisťovaný vzťah medzi užívaním alkoholu, správaním sa na internete a šikanovaním – štrukturálny model. MŠVVaŠ SR podporil výskumný tím medzinárodnej štúdie „Health Behaviour in School Aged Children“ (HBSC) zaoberajúcej sa so zdravím súvisiacim so správaním 11-, 13- a 15-ročných školákov oslovil skoro 10 000 školákov. Zistenia sú spracované v Národnej správe. Z publikácie uvádzame najmä kapitoly: Využívanie moderných technológií, Násilné správanie (obete kyberšikanovania, agresor kyberšikanovania).⁸

50. Uznesením vlády SR č. 337 z 03.07. 2019 bol schválený návrh Akčného plánu digitálnej transformácie Slovenska na roky 2019 – 2022, v ktorom boli prijaté MŠVVaŠ SR úlohy na vypracovanie štúdie vplyvov digitálnej transformácie a odporúčaní na národnej úrovni v oblasti zamestnanosti, kvalifikácií a foriem práce a podpora zvýšenia kompetencií mladých ľudí pre digitálnu dobu v rámci formálneho vzdelávania,

51. IUVENTA v školskom roku 2018/2019 zrealizovala pilotný projekt „Škola bez nenávisti“. Ide o autoevalváciu školy, na základe jej výsledku bude udeľovaný základným a stredným školám štandard kvality, ktorých školská klíma a rozhodovacie procesy na škole podporujú okrem iného aj prevenciu šikany a kyberšikany, nenávistných prejavov a rôznych foriem intolerancie. V školskom roku 2019/2020 bude vyhlásený prvý ročník. (pre viac informácií viď Príloha 1 bod 85.)

52. Slovenská republika prostredníctvom Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch, ktoré je organizačnou súčasťou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v roku 2018 začalo pracovať na Národnej koncepcii ochrany detí v digitálnom priestore. Tento dokument bol schválený vládou SR vo februári 2019. Národná koncepcia ochrany detí v digitálnom priestore bola schválená na obdobie 2020 – 2025 a okrem iného obsahuje aj úlohy:

- Zvyšovať povedomie o rizikách vytvárania a rozširovania sexuálne explicitných materiálov a sextingu s dôrazom na cieľovú skupinu detí.
- Podporovať a zvyšovať informovanosť detí, rodičov a opatrovateľov o právach a povinnostiach detí v digitálnom priestore, vrátane existujúcich obmedzení (napr. filtrovanie obsahu), rizikách digitálneho priestoru a možnostiach ochrany a pomoci.

Rodinné prostredie a alternatívna starostlivosť (články 5, 9-11, 18 ods. 1 až 2, 20-21, 25 a 27 ods. 4)

Rodinné prostredie

53. V prípade, že odporúčanie výboru sa vzťahuje na zásadu zákona o rodine v znení „Spoločnosť uznáva, že pre všestranný a harmonický vývin dieťaťa je najvhodnejšie stabilné prostredie rodiny tvorenej otcom a matkou dieťaťa.“, MS SR odkazuje na znenie dôvodovej správy k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. V dôvodovej správe sa uvádza: „V základných zásadách sa dopĺňa veta o tom, čo tvorí najvhodnejšie prostredie pre všestranný a harmonický vývin dieťaťa. Doplnenie tejto zásady má primárne vyjadrovať presvedčenie slovenskej spoločnosti o tom, že súdy a všetky orgány, ktoré sa dotýkajú svojimi postupmi (rozhodnutiami) dieťaťa majú rešpektovať základné právo dieťaťa, podľa okolností konkrétnej situácie vyrastať od narodenia v prirodzenom rodinnom

⁸ https://hbcslovakia.files.wordpress.com/2019/06/nar-sprava-zdravie-11_lq.pdf

prostredí (podľa čl. 7 Dohovoru má každé dieťa právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť; v II. časti bod 3 Usmernenia OSN o náhradnej starostlivosti o deti z roku 2009 je ustanovené: Vzhľadom k tomu, že rodina je základnou jednotkou spoločnosti a prirodzeným prostredím pre rast, blaho a ochranu detí, je treba v prvom rade usilovať o ponechanie detí, či ich návrat do starostlivosti rodičov alebo, ak to nie je možné, blízkych príbuzných.). Doplnenie zásady napĺňa záväzok Programového vyhlásenia vlády SR - podporiť ochranu maloletých tak, aby sa v čo najširšom meradle uplatňovala zásada, podľa ktorej má každé dieťa od narodenia vyrastať v prirodzenom rodinnom prostredí - podrobiť odbornej analýze procesné predpisy a predpisy rodinného práva v častiach týkajúcich sa umiestňovania detí do náhradnej rodinnej starostlivosti v záujme vyhýbania sa umiestňovaniu detí do ústavnej starostlivosti ako najkrajnejšiemu riešeniu.“.

Deti, ktorým bolo odopreté rodinné prostredie

54. Novela zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov priniesla nové formy práce s dieťaťom a jeho rodinou. Nová právna úprava umožnila voľbu a uplatňovanie nových opatrení v závislosti od situácie, v ktorej sa dieťa alebo plnoletá fyzická osoba nachádza, zároveň sa plne podporuje rodinné právo, že umiestnenie dieťaťa v zariadení na výkon rozhodnutia súdu je krajným a dočasným riešením. Dôvodom na zavedenie nových foriem pomoci deťom a ich rodinám je zabezpečiť aspoň minimálny rozsah služieb pre deti a ich rodiny. Celková nedostupnosť odborných služieb pre rodinu (ambulantných ako aj terénnych) bola od roku 2009 riešená rozširovaním kompetencií orgánov SPODaSK. Využitím potenciálu zariadení SPODaSK – štátnych a neštátnych detských domovov, krízových stredísk a resocializačných stredísk na riešenie dostupnosti ambulantnej a terénnej odbornej pomoci deťom a ich rodinám si vyžiadalo celkovú zmenu podmienok výkonu opatrení v zariadeniach. Na zabezpečenie ambulantnej a terénnej formy odbornej práce pre deti a rodiny sú k 1.1.2019 z pôvodných detských domovov, krízových stredísk a resocializačných stredísk zriadené Centrá pre deti a rodiny na účel vykonávania:

- opatrení dočasne nahrádzajúcich dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, o nariadení neodkladného opatrenia alebo o uložení výchovného opatrenia (ďalej len „pobytové opatrenie súdu“),
- výchovných opatrení, ktorými je uložená povinnosť podrobiť sa sociálnemu alebo inému odbornému poradenstvu, povinností uložených na zabezpečenie účelu výchovného opatrenia podľa osobitného predpisu alebo neodkladných opatrení (ďalej len „ambulantné výchovné opatrenia“),
- opatrení na predchádzanie vzniku, prehlbovania a opakovania krízových situácií a porúch psychického, fyzického alebo sociálneho vývinu dieťaťa v prirodzenom alebo náhradnom rodinnom prostredí,
- špecializovaného programu na predchádzanie, opakovanie alebo prehlbovanie krízových situácií dieťaťa, ktoré je obeťou trestného činu obchodovania s ľuďmi, týraného alebo sexuálne zneužívaného dieťaťa,
- resocializačného programu na podporu sociálneho začlenenia dieťaťa alebo plnoletej fyzickej osoby závislej od alkoholu, drog alebo patologického hráčstva do prirodzeného prostredia (pre viac informácií viď Príloha 1 bod 86.)

55. Celý systém štátnej politiky, najmä oblasti rodinnej a sociálnej politiky je zameraný na podporu a pomoc rodinám. Systém štátnych dávok, systém pomoci v hmotnej núdzi, systém kompenzácií zdravotného postihnutia, systém sociálnych služieb ako aj ďalšie programy ako napríklad FEAD plnia účel podpory, pomoci rodinám a v konečnom dôsledku k predchádzaniu odoberaniu detí, resp. ich opusteniu po pôrode. Centrá pre deti a rodiny môžu vytvárať podmienky na vykonávanie opatrení pobytovou formou aj pre

tehotnú ženu a túto ženu po pôrode a jej dieťa a to až do 24 mesiacov veku dieťaťa. Zároveň boli precizované aj možnosti odbornej pomoci so zameraním na psychologickú pomoc a sociálnu prácu.

56. V oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je vzdelanostná úroveň – kvalifikačné predpoklady zamestnancov oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, zamestnancov centier pre deti a rodiny, akreditovaných subjektov, upravené v právnych predpisoch a je treba uviesť, že na kvalifikačné predpoklady sú kladené vysoké nároky. Na výkon pestúnskej starostlivosti – výkon náhradných rodičov nie je vhodné stanovovať kvalifikačné predpoklady, tak ako by asi nebolo vhodné stanovovať kvalifikačné predpoklady pre rodičov. Žiadatelia o pestúnsku starostlivosť a osvojenie musia absolvovať prípravu a ťažisko pozornosti je zamerané pri žiadateľoch o.i. aj o pestúnsku starostlivosť, na posudzovanie ich osobnostných a rodinných predpokladov a následnú pomoc, podporu a sprevádzanie pestúnov. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 87. – 91.)

57. Výchovné opatrenia ambulantného charakteru (výchovné opatrenia uložené orgánom SPODaSK a výchovné opatrenia uložené súdom alebo iných povinností uložených súdom podľa zákona o rodine tzv. „ambulantné výchovné opatrenie“) majú výrazný preventívny význam v celkovej konštrukcii opatrení na predchádzanie umiestňovaniu detí do náhradného prostredia. Výchovné opatrenia ambulantného charakteru našli svoje využitie aj v situáciách rodičovských konfliktov, v situáciách, kedy je potrebné zabezpečiť dieťaťu podmienky na adaptáciu na novú situáciu, pri poruchách správania a problémovom správaní detí a pod. Z tohto dôvodu CDR vykonáva aj opatrenia na predchádzanie vzniku, prehlbovania a opakovania krízových situácií dieťaťa v rodinnom prostredí dieťaťa alebo náhradnom rodinnom prostredí dieťaťa a porúch vývinu detí z dôvodu výchovných problémov, sociálnych problémov a iných problémov v rodinnom prostredí, náhradnom rodinnom prostredí, v širšom sociálnom prostredí a v medzilidských vzťahoch. CDR vie túto formu pomoci poskytnúť v potrebnej intenzite alebo, ak je potrebné vykonávať opatrenia pre dieťa a jeho rodinu pobytovou formou takúto možnosť (tzv. dobrovoľný pobyt) vie na tento účel CR poskytnúť. Ak všetky tieto opatrenia nie sú účinné a príde k vyňatiu dieťaťa potom je prioritou CDR udržiavanie kontaktov detí umiestnených v zariadeniach s ich biologickou rodinou a blízkymi osobami. V súlade s týmto centrá vytvárajú priestorové podmienky tak, aby dokázali zabezpečiť nerušený kontakt s rodinou dieťaťa, ak tento kontakt nie je možné uskutočniť v pôvodnom prostredí rodiny. Centrum pre deti a rodiny vytvára podmienky na vykonávanie odborných metód práce s dieťaťom a jeho rodičom, osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, inou blízkou osobou alebo so žiadateľom o náhradnú rodinnú starostlivosť, ktoré vyžadujú pobyt týchto osôb v centre na určitý čas alebo vyžadujú ich opakované krátkodobé pobyty. Odborná metóda práce s dieťaťom a týmito fyzickými osobami tvorí súčasť vykonávaných opatrení pre dieťa pobytovou formou (§ 46 ods.11 zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov)

58. Jednou zo zásad sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je v prípade, ak sa o dieťa nemôžu starať jeho rodičia, má prednosť pred inými náhradnými formami starostlivosti o dieťa formálna starostlivosť príbuzných, t.j. náhradná osobná starostlivosť tak, ako to predpokladá zákon o rodine. Povinnosťou orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je zvažovať pri voľbe opatrení pre dieťa primárne opatrenia, ktoré majú za cieľ zotrvanie dieťaťa v starostlivosti rodičov a v prípade, že to nie je v záujme dieťaťa, opatrenia ktoré majú za cieľ zabezpečenie starostlivosti príbuznými dieťaťa. Jedným z prvkov, ktorý musí byť posúdený a zohľadnený pri určovaní najlepšieho záujmu dieťaťa je zachovanie rodinného prostredia a udržiavanie vzťahov. Podľa Výboru OSN pre práva dieťaťa je významným prvkom systému ochrany dieťaťa práve predchádzanie oddeleniu dieťaťa a zachovanie rodiny. Zakotvuje ho čl. 9 ods.1 Dohovoru, kde sa požaduje, aby „dieťa nemohlo byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, okrem

prípadoch, keď príslušné úrady na základe súdneho rozhodnutia a v súlade s platným právom a v príslušnom jednaní určia, že takéto oddelenie je potrebné v najlepšom záujme dieťaťa“. Ak sa oddelenie stane nevyhnutným a pokiaľ to nie je v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa, musí byť zaručené nielen napr. udržiavanie väzieb dieťaťa s jeho rodičmi a súrodencami, ale musia byť zaručené vzťahy dieťaťa s jeho rodinou (príbuznými a osobami, ku ktorým má silný osobný 30vzťah). Uvedená zásada je v súlade aj so všeobecnou zásadou č. 3 Usmernenie o náhradnej starostlivosti o deti (OSN,2009): „je treba v prvom rade usilovať o zotrvanie detí, či ich návrat do starostlivosti rodičov alebo, pokiaľ je to možné, blízkych príbuzných.“ (pre viac informácií viď Príloha 1 bod 92.)

59. V zmysle zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov platí zásada rovnakého zaobchádzania pri vykonávaní opatrení SPODaSK a ochrana práv dieťaťa. V súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania sa zakazuje diskriminácia z dôvodov pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického zmýšľania alebo iného zmýšľania, odborovej činnosti, národného pôvodu alebo sociálneho pôvodu, zdravotného postihnutia, veku, majetku, rodu alebo iného postavenia. Zamestnanci orgánov SPODaSK sú metodicky usmerňovaní v téme rovnakého zaobchádzania so všetkými klientmi s cieľom predchádzať ich diskriminácii.

60. Výzva Poradenstvo a osвета v oblasti prevencie a eliminácie diskriminácie II.

V rámci OP Ľudské zdroje je vyhlásená dopytovo orientovaná výzva Poradenstvo a osвета v oblasti prevencie a eliminácie diskriminácie II., ktorej cieľom je podporiť na jednej strane aktivity vedúce k scitlivovaniu k rovnosti medzi pohlaviami a zvýšenej informovanosti o predchádzaní všetkým formám diskriminácie a spôsoboch ochrany pred ňou (pre zamestnávateľov s dôrazom na MSP, zamestnancov a zamestnankyne verejnej správy) a na strane druhej poradenskej a iné pomocné služby pre osoby ohrozené diskrimináciou. Jednou z aktivít je aj poradenstvo obetiam domáceho násillia. Výzva podporuje aj osvetové aktivity vo forme konferencií a informačných kampaní. Do konca roku 2018 bolo zazmluvnených 32 žiadostí o nenávratný finančný príspevok.

- Národný projekt Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie

V roku 2018 začal Inštitút pre výskum práce a rodiny (ďalej len „IVPR“) pod odbornou garanciou Odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí (ďalej len „ORRRP“) realizáciu aktivít národného projektu Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie. Cieľom projektu je zabezpečiť systémové inštitucionálne zabezpečenie poradenskej činnosti v oblasti diskriminácie vrátane násillia a posilniť odborné kapacity Inštitútu pre výskum práce a rodiny pri realizácii politiky v oblasti odstraňovania diskriminácie z hľadiska pohlavia nielen z hľadiska realizovania výskumov, ale i poskytovania základného poradenstva v oblasti diskriminácie. Osobitnou aktivitou je realizácia úloh spojených s prevenciou a elimináciou násillia páchaného na ženách, a to činnosti Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násillia na ženách vrátane národnej linky pre ženy zažívajúce násillie. Projekt je predpokladom vytvorenia, stabilizácie a udržiavania systému integrovanej ochrany a podpory obetí násillia a zosúladovania snahy o jeho znižovanie a predchádzanie. Sústreďí sa na systematizáciu a prepájanie rôznych postupov a opatrení, tak legislatívnej ako aj nelegislatívnej povahy tak, aby boli koordinované a viedli k spoločnému úsilliu inštitúcií verejnej správy ako aj neverejných subjektov predchádzať násilliu, znižovať ho a účinne podporovať a ochraňovať osoby, ktoré takéto násillie zažívajú. Národný projekt tvoria dve hlavné aktivity. Prvá aktivita Podpora účinných mechanizmov na odstraňovanie diskriminácie medzi ženami a mužmi je realizovaná prostredníctvom vzdelávania (tréningy zamerané na rovnosť medzi ženami a mužmi a ako predchádzať diskriminácii, vypracovaním pôvodných výskumov, metodík, monitoringov a edukačných kampaní z oblasti rovnosti medzi ženami a mužmi) a poradenskej činnosti (poskytovaním poradenstva k otázkam spojených s

diskrimináciou z hľadiska pohlavia a rodu, ako aj pre subjekty verejného sektora a výskumnej a analytickej činnosti). Druhou aktivitou národného projektu je Podpora rozvoja služieb a opatrení pre obeť násillia, najmä pre ženy. Prebieha najmä prostredníctvom činnosti Koordinačnometodického centra pre prevenciu násillia na ženách, ktoré bude rozvíjať oblasť multiinštitucionálnej spolupráce, koordinovať regionálne tímy expertov a expertiek, tvoriť akčné plány pre jednotlivé regióny v SR, budovať intervenčné tímy v oblasti vzdelávania, vypracovávať metodické usmernenia a štandardy pre poskytovanie podpory a ochrany osobám zažívajúcim násillie a ich deťom, rozvíjať výskum, monitoring a informačnoosvetové aktivity o problematike pohlavím podmieneného násillia. Ďalšou významnou časťou tejto aktivity bude pokračovanie a rozvoj pôsobnosti národnej linky pre ženy zažívajúce násillie, ktorá bude prostredníctvom odborného poradenstva poskytovať 24 hodinové dištančnú krízovú podporu pre obeť diskriminácie – ženy zažívajúce násillie. Všetky aktivity národného projektu Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie sa uskutočnia do februára 2022. O výstupoch projektu v podobe odborných publikácií, analýz, stratégií, kampaní a uskutočnených vzdelávacích podujatiach budú informovať web stránky www.zastavmenasillie.sk, <https://www.gender.gov.sk/>, <https://www.ceit.sk/IVPR/>, ako aj sociálne siete a v elektronické a printové médiá.

- Koordinačno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násillie (KMC) bolo zriadené v rámci Inštitútu pre výskum práce a rodiny. Jeho úlohou je koordinácia komplexnej celoštátnej politiky pre oblasť prevencie a eliminácie násillia páchaného na ženách a domáceho násillia. MPSVR SR, odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí zabezpečuje odbornú garanciu centru. Projekt vzniku KMC bol financovaný z grantu Nórskeho finančného mechanizmu a spolufinancovaný zo štátneho rozpočtu SR a realizovaný v rámci programu SK09: Domáce a rodovo podmienené násillie. Aktivity projektu sa realizovali v spolupráci s partnerskými inštitúciami: Inštitút pre výskum práce a rodiny, Rada Európy a Nórske centrum pre traumatické a stresové štúdie (Norwegian Centre for Violence and Traumatic Stress Studies). V súčasnosti jeho činnosť pokračuje na základe financovania z vládnych zdrojov a následne v rámci národného projektu Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie, podporeného v rámci operačného programu Ľudské zdroje. Založením KMC Slovenská republika naplnila čl. 10 Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácomu násilliu a o boji proti nemu: „Zmluvné strany ustanovia alebo zriadia na národnej úrovni jeden alebo viac oficiálnych orgánov zodpovedných za koordináciu, implementáciu, dohľad, vyhodnocovanie politiky a opatrení pre predchádzanie všetkým formám násillia a boj proti nemu, ktoré pokrýva tento dohovor.“ KMC zapojilo do svojej práce viac ako 60 expertiek a expertov, prevažne z mimovládneho sektora a akademickej obce, vrátane odborných poradkýň, ktoré sú k dispozícii ženám zažívajúcim násillie na národnej linke pre ženy. V spolupráci s relevantnými rezortmi, samosprávnymi krajmi, mimovládnymi organizáciami a ďalšími aktérmi na štátnej aj regionálnej úrovni KMC pripravilo metodicko-vzdelávacie aktivity a materiály, navrhlo legislatívne zmeny a udržiavalo multiinštitucionálnu spoluprácu. Výskumy KMC sú prezentované v časti „Výskumy“. (pre viac informácií vid' Príloha 1 93. – 104.)

61. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva na základe svojho mandátu monitoruje a hodnotí dodržiavanie ľudských práv a zásady rovnakého zaobchádzania, zhromažďuje a poskytuje informácie o rasizme, xenofóbii a antisemitizme v Slovenskej republike, uskutočňuje výskumy a prieskumy na poskytovanie údajov oblasti ľudských práv a základných slobôd, zhromažďuje a šíri informácie v tejto oblasti. Stredisko taktiež pripravuje vzdelávacie aktivity, podieľa sa na informačných kampaniach s cieľom zvyšovania tolerance spoločnosti.

62. V Slovenskej republike je dlhodobý zabezpečený systém podpory obstarávania nájomných bytov určených na sociálne bývanie prostredníctvom kombinácie dotácií podľa zákona č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v znení neskorších predpisov a zvýhodneného úveru zo

Štátneho fondu rozvoja bývania. Využívaním tohto nástroja môžu samosprávy plne financovať obstaranie cenovo dostupných nájomných bytov a zvyšovať tak prístup k bývaniu pre konkrétne zraniteľné skupiny obyvateľov. V roku 2019 sa podporilo obstaranie 999 nájomných bytov určených na sociálne bývanie vo vlastníctve samosprávy a podporilo sa obstaranie technickej vybavenosti k 712 nájomným bytom.

63. Zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov umožňuje odchovancom detských domovov získať zvýhodnený úver na kúpu alebo výstavbu bytu až do výšky 100 % obstarávacích nákladov (najviac však do výšky 80 000 eur) s 1 % úrokovou mierou a lehotou splatnosti do 40 rokov. V roku 2019 predložilo Štátnemu fondu rozvoja bývania žiadosť o poskytnutie podpory na kúpu bytu 6 odchovancov detského domova, vyhovené bolo všetkým žiadateľom.

64. Príprava dieťaťa a následne mladého dospelého umiestneného v Centre pre deti rodiny na život v spoločnosti je dlhodobým cieľeným procesom, počas ktorého sa zamestnanci Centra snažia o formovanie žiaducich vlastností, korigovanie nevhodných prejavov správania, osvojovanie praktických zručností a nadobúdanie vedomostí s cieľom úspešne ukončiť prípravu na povolanie, ako aj byť schopný vytvárať a udržiavať primerané sociálne vzťahy. V tomto procese sa v zariadení SPODaSK zameriavajú na komplexnú pomoc a podporu v procese osamostatňovania sa, aby mladý dospelý po odchode z centra disponoval potrebnými kompetenciami, ktoré sú predpokladom jeho integrácie do spoločnosti a uplatnenia sa na trhu práce. Dôležitá je nielen praktická príprava, ale aj psychická podpora. Súčasťou plánu sociálnej práce je plán prípravy na osamostatnenie sa mladého dospelého spracovaný najmenej rok pred dovŕšením plnoletosti dieťaťa a plán osamostatňovania sa mladého dospelého, ktorého súčasťou je aj predpokladaný spôsob zabezpečenia si ďalšieho bývania (§30 ods. 10 Vyhlášky č. 103/2018). Formy zabezpečenia bývania mladého dospelého po odchode z centra predstavujú rôzne možnosti od návratu a integrácie do biologického prostredia z ktorého mladý dospelý pochádza, bývanie formou podnájmu alebo podporovaného bývania v zariadeniach na to určených, či možnosti nadobudnutia vlastnej nehnuteľnosti. V rámci uľahčenia osamostatnenia sa dieťaťa alebo mladého dospelého zariadenia spolupracujú so štátnymi a neštátnymi inštitúciami a pripravujú a absolvujú rôzne programy, kariérne workshopy pre študentov končiacich stredoškolské / vysokoškolské vzdelávanie, ktoré ich pripraví na výberové konania, písanie životopisu a pod. Taktiež programy zamerané na finančnú gramotnosť, ale aj samostatnosť pri komunikácii s rôznymi inštitúciami a organizáciami (hypotekárne centrá, banky, úrady PSVR, bytové podniky, budúci zamestnávateľia....). Významným prvkom podpory osamostatnenia mladého dospelého je zákonná možnosť, ktorou Centrum poskytuje mladému dospelému príspevok na osamostatnenie sa (§65 písm. b) Zákona č.305/2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov).“ (pre viac informácií viď Príloha 1 body 105. – 107.)

65. Výkon pestúnskej starostlivosti a náhradnej osobnej starostlivosti je pravidelne zhodnocovaný zo strany súdu v súčinnosti s orgánom SPODaSK. V zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov orgán SPODaSK priebežne sleduje výkon náhradnej osobnej starostlivosti a pestúnskej starostlivosti a najmenej raz za šesť mesiacov predkladá súdu správu o kvalite starostlivosti o dieťa v náhradnej osobnej starostlivosti alebo v pestúnskej starostlivosti vrátane informácie o tom, či rodičia môžu prevziať maloleté dieťa do osobnej starostlivosti. Ako pozitívum sa javí práca s náhradnými rodinami hneď po zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti a podpora rodine na prispôbenie sa novej situácii, zvládanie počiatkových problémov pri adaptácii dieťaťa v rodine, zvládanie úlohy/ role náhradného rodiča a pod. Na úradoch PSVaR boli v rámci projektu NP DEI NS vytvorené odborné tímy zamerané na náhradnú rodinnú starostlivosť - v zložení 1 sociálny pracovník a 1 psychológ pre každý úrad PSVaR. Spolu bolo vytvorených 46 odborných tímov na podporu náhradných rodín a v rámci týchto tímov bolo vytvorených 92 nových pracovných pozícií. Tieto tímy na náhradnú

rodinnú starostlivosť ponúkali pomoc a podporu na uľahčenie náhradnej rodinnej starostlivosti náhradným rodinám. Vo väčšine prípadov pracovali odborné tímy s náhradnými rodinami, v ktorých sa objavujú problémy vo vzťahovej oblasti, či už ide o vzťahy medzi náhradnými a biologickými rodičmi, medzigeneračné problémy, problémy v správaní dieťaťa, komunikačné problémy a pod. Ak orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri vykonávaní opatrení podľa tohto zákona zistí, že fyzická osoba, ktorej je dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, pestún alebo poručník, ktorý sa osobne stará o dieťa, potrebuje odbornú pomoc na uľahčenie zabezpečovania náhradného rodinného prostredia pre dieťa, navrhne tejto fyzickej osobe poskytnutie alebo zabezpečenie poskytnutia sociálneho poradenstva alebo iného odborného poradenstva, vykonanie alebo zabezpečenie vykonania opatrení - na uľahčenie riešenia výchovných problémov alebo rodinných problémov, - pri uplatňovaní zákonných nárokov dieťaťa. Centrum vykonáva opatrenia ambulantnou a terénnou formou aj pre plnoletú fyzickú osobu, ktorej je dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, ktorý je pestún alebo poručník dieťaťa a potrebuje odbornú pomoc na uľahčenie zabezpečovania náhradného rodinného prostredia pre dieťa. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 108. 109.)

66. Na základe výsledkov monitoringu vykonaného v Centrách pred deti a rodiny v roku 2018 a 2019 Úradom komisára pre deti, podľa zistení má 79% detí možnosť komunikovať v jazyku, ktorý považujú za „najbližší“; sú to jazyk slovenský 68 %, jazyk maďarský 2,6%, jazyk rómsky 12,5% a jazyk anglický 7%. Z toho vyplýva, že deti umiestnené v Centrách pre deti a rodiny sú podporované v ich identite aj formou komunikácie v rómskom jazyku. Zamestnanci sú podporovaní v rámci celoživotného vzdelávania sa v upevňovaní si vedomostí a zručností tak, aby čo v najväčšej miere dokázali podporovať a zachovať etnickú identitu detí. Zariadenia SPOD a SK sú otvorené možnostiam najímať si rómskych odborníkov najmä v rámci vzdelávania v oblasti práce s rómskym dieťaťom. V zariadeniach sa s dieťaťom rozpráva jazykom, ktorému dieťa rozumie. Zamestnanci ovládajú regionálny/menšinový jazyk. Pri prijímaní zamestnancov je výhodou ovládanie iného ako úradného jazyka, ktorý sa definuje podľa regiónu (rómsky, maďarsky, rusínsky a pod.)

F. Zdravotné postihnutie, základná zdravotná starostlivosť a blaho (články 6, 18 ods. 3, 23-24, 26, 27 ods. 1 až 3 a 33)

Deti so zdravotným postihnutím

67. Školský zákon § 3 sa venuje princípom výchovy a vzdelávania, ktoré sú založené na rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, zákaze všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie, príprave na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie, posilnenia výchovnej stránky výchovno-vzdelávacieho procesu prostredníctvom všetkých vyučovacích predmetov, ale aj špecifickými výchovnými zamestnaniami zameranými na rozvoj citov a emócií, motivácie a záujmov, socializácie a komunikácie, na sebakontrolu a sebariadenie, na mravné hodnoty a tvorivosť, zákaze poskytovania alebo sprístupňovania informácií alebo zneužívania informačných prostriedkov, ktoré by mohli viesť k narušovaniu mravnosti alebo k podnecovaniu k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti alebo k ďalším formám intolerancie. V § 4 uvádza školský zákon ciele výchovy a vzdelávania, ktoré sú umožniť dieťaťu alebo žiakovi získať kompetencie, a to najmä v oblasti komunikačných schopností, ústnych spôsobilostí a písomných spôsobilostí, využívania informačno-komunikačných technológií, komunikácie v štátnom jazyku, materinskom jazyku a cudzom jazyku, matematickej gramotnosti, a kompetencie v oblasti

technických prírodných vied a technológií, k celoživotnému učeniu, sociálne kompetencie a občianske kompetencie, podnikateľské schopnosti a kultúrne kompetencie, naučiť sa správne identifikovať a analyzovať problémy a navrhovať ich riešenia a vedieť ich riešiť, získať a posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám a zásadám ustanoveným v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj úctu k zákonu a osobitne vzťah k prevencii a zamedzeniu vzniku a šírenia kriminality a inej protispoločenskej činnosti, pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti, v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie, naučiť sa kontrolovať a regulovať svoje správanie, starať sa a chrániť svoje zdravie vrátane zdravej výživy a životné prostredie a rešpektovať všeľudské etické hodnoty, získať všetky informácie o právach dieťaťa a spôsobilosť na ich uplatňovanie.

68. Dieťa, žiak má podľa § 144 školského zákona právo na rovnoprávny prístup ku vzdelávaniu, individuálny prístup rešpektujúci jeho schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom týmto zákonom, úctu k jeho vierovyznaniu, svetonázoru, národnostnej a etnickej príslušnosti, poskytovanie poradenstva a služieb spojených s výchovou a vzdelávaním, výchovu a vzdelávanie v bezpečnom a hygienicky vyhovujúcom prostredí, úctu k svojej osobe a na zabezpečenie ochrany proti fyzickému, psychickému a sexuálnemu násiliu. Dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú. Dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má právo používať pri výchove a vzdelávaní špeciálne učebnice, učebné texty, pracovné zošity, multimediálne pomôcky a špeciálne didaktické a kompenzačné pomôcky; nepočujúcim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na vzdelávanie v slovenskom posunkovom jazyku ako ich prirodzenej komunikačnej forme; nevidiacim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie s použitím Braillovo písma; deťom a žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie prostredníctvom náhradných spôsobov dorozumievania. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 110. – 113.)

69. Profesionálna náhradná rodina (ďalej len PNR) je organizačnou súčasťou zariadenia a predstavuje formu inštitucionálnej starostlivosti (dieťa je zverené súdom do starostlivosti inštitúcie - CDR nie konkrétnej fyzickej osobe), ktorá dáva dieťaťu príležitosť vyrastať v reálnych podmienkach rodiny. Pre dieťa je dôležitá kvalita sociálnych vzťahov a citových väzieb, ktoré sa vytvárajú medzi ním a členmi náhradnej rodiny. PNR má preto mať „výbavu“ citových, psychologických a výchovných nástrojov, ktorými by liečila „rany na duši“ dieťaťa. Právna úprava tejto formy starostlivosti bola v priebehu rokov 2016 -2017 prehodnotená zástupcami štátneho aj neštátneho sektora pôsobiacimi v oblasti a výsledok sa v plnej miere premietol v novele príslušných ustanovení zákona v roku 2018. Centrá pre deti a rodiny a ich zriaďovatelia majú povinnosť zabezpečiť a utvoriť podmienky tak, aby každé dieťa do šiestich rokov veku bolo najneskôr do štyroch týždňov od prijatia do Centra zaradené do PNR. Táto povinnosť sa o.i. nevzťahuje na umiestnenie dieťaťa ktorého zdravotný stav si vyžaduje osobitnú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine, t.j. detí, ktoré sú na základe posudku posudkového lekára odkázané na odbornú nepretržitú ošetrovateľskú starostlivosť, ktorú nie je reálne v podmienkach profesionálnej náhradnej rodiny zabezpečiť. Umiestňovanie detí do PNR má zo zákona prednosť pred umiestnením do samostatnej usporiadanej skupiny a do špecializovanej samostatnej skupiny aj v prípade tejto skupiny detí je táto možnosť individuálne zvažovaná. Zariadenie však nemôže mať zákonom uloženú nereálnu povinnosť umiestniť do rodiny také dieťa, o ktoré by sa rodina pre jeho vážny zdravotný stav nedokázala postarať. Prax tiež ukázala, že podmienky pre poskytovanie odbornej starostlivosti profesionálnych náhradných rodičov o zverené deti sú

rôznorodé a preto bolo potrebné zjednotenie prístupu k profesionálnym náhradným rodičom. Boli určené „Pravidlá na zabezpečenie jednotlivého postupu pri výberovom konaní na miesto zamestnanca detského domova, ktorý poskytuje starostlivosť určenému počtu detí v domácom prostredí a štandardy práce s týmto zamestnancom“. Časť Štandardy práce s PNR obsahuje postup spolupráce PNR a zariadenia a platí tak pre štátne ako aj neštátne zariadenia. V sledovanom období bol zaznamenaný stúpajúci počet PNR, ktoré boli ochotné a schopné zabezpečovať poskytovanie starostlivosti väčšiemu počtu detí, čiže aj väčším súrodeneckým skupinám alebo deťom so zdravotným znevýhodnením. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 114. – 118.)

Zdravie a zdravotné služby

70. MZ SR explicitne Odbor epidemiológie Úradu verejného zdravotníctva SR je vecne príslušným odborom v oblasti vakcinácie. V danej problematike vystupuje v rámci European Vaccine Action Plan 2015–2020, Národného imunizačného programu, Akčného plánu na udržanie stavu eliminácie osýpok a kongeniálneho rubeolového syndrómu a na elimináciu rubeoly v Slovenskej republike. Vydáva Očkovací kalendár pre povinné pravidelné očkovanie detí a dospelých každoročne. Vykonáva a vyhodnocuje administratívne kontroly očkovania v SR každoročne. Navrhuje zmeny legislatívy v oblasti očkovania a prevencie prenosných ochorení. Na podporu očkovania Úrad verejného zdravotníctva SR Odbor epidemiológie uskutočňuje aktivity v rámci Európskeho imunizačného týždňa. V oblasti očkovania populácie rómskych komunít plní významnú úlohu organizácia Zdravé regióny, ktorá časť svojich aktivít realizovaných v teréne zameriava na podporu preventívnych zdravotných programov. Zavedením príslušných aktivít podpory zdravia v MRK pozitívne ovplyvňuje prístup k zdravotnej starostlivosti redukciou najmä vnútorných bariér. Zvýšenie účasti na preventívnych prehliadkach a povinnom očkovaní, prispieva k včasnej identifikácii výskytu infekčných ochorení, zvýšeniu miery informovanosti o zdraví a zdravotnej starostlivosti, zlepšeniu komunikácie medzi MRK a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, zvýšeniu dôvery k zdravotnému systému. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 119. – 122.)

Zdravie adolescentov

71. Oblasť zdravotnej starostlivosti poskytovanej ženám vo vzťahu k reprodukcii zabezpečuje najmä špecializačný odbor gynekológia - pôrodníctvo komplexne v rozsahu prevencie, diagnostiky a liečby vrátane plánovaného rodičovstva a liečby neplodnosti na základe platnej legislatívy

- Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy § 19 písm. a) až g) „MZ SR je ústredným orgánom štátnej správy pre zdravotnú starostlivosť, ochranu zdravia, verejné zdravotné poistenie, ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov, prírodné liečebné kúpele, prírodné liečivé zdroje, prírodné minerálne vody, cenovú politiku v oblasti cien výrobkov, služieb a výkonov v zdravotníctve a v oblasti cien nájmu nebytových priestorov v zdravotníckych zariadeniach, kontrolu zákazu biologických zbraní.“

- Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 43 ods. 3 písm. a) až c) „Dieťa je ďalej povinné spolupracovať so svojimi rodičmi v záujme starostlivosti o neho a jeho výchovu, plniť si svoje vzdelávacie povinnosti primerane svojim schopnostiam a vyvarovať sa spôsobu života, ktorý by mohol byť preň ohrozujúci, najmä užívania látok, ktoré poškodzujú jeho telesné a duševné zdravie.“

- Zákon č. 576/2004 Z. z. § 11 ods. 2 „Právo na poskytovanie zdravotnej starostlivosti a služieb súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti vrátane cezhraničnej zdravotnej starostlivosti 9a) sa zaručuje rovnako každému v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania v zdravotnej starostlivosti a pri poskytovaní tovarov a služieb ustanovenou osobitným predpisom. 10) V súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania sa zakazuje diskriminácia aj z dôvodov pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, štátnej príslušnosti, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, odborovej činnosti, národného alebo sociálneho pôvodu, zdravotného postihnutia, veku, majetku, rodu alebo iného postavenia.“

- § 3 ods. 11 tohto zákona „Na základe verejného zdravotného poistenia sa plne uhrádza zdravotná starostlivosť v súvislosti s utajeným pôrodom. 11a) Vykonanie úhrady zdravotnou poisťovňou sa uskutoční na základe vyhlásenia poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, že žena, ktorá písomne požiadala o utajenie svojej osoby v súvislosti s pôrodom, je jej poistenkyňou.“ (pre viac informácií viď Príloha 1 body 123. – 125.)

72. „Na základe verejného zdravotného poistenia sa plne uhrádzajú preventívne prehliadky.“ Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 577/2004 Z. z. Príloha č. 2 „Náplň preventívnych prehliadok. Súčasťou preventívnej gynekologickej prehliadky je dôkladná anamnéza a odborné poradenstvo v otázkach antikoncepcie, hormonálnej substitučnej liečby, prevencie sexuálne prenosných ochorení a poučenie...“. § 3 ods. 11 tohto zákona „Na základe verejného zdravotného poistenia sa plne uhrádza zdravotná starostlivosť v súvislosti s vykonávaním preventívnej prehliadky. V Slovenskej republike sú dostupné všetky druhy antikoncepcie a zdravotnej starostlivosti v oblasti reprodukčného zdravia vrátane kontroly plodnosti, aj prevencie diagnostiky a liečby neplodnosti. Rozhodovať o cene a úhrade liekov z verejného zdravotného poistenia je kompetencia členských štátov a súčasť národného zdravotného systému. Predpisovanie antikoncepcie indikovanej zo zdravotných dôvodov je všeobecne dostupné a plne uhrádzané z verejného zdravotného poistenia. Zabezpečenie prístupu každej osoby, aj maloletej k sexuálnemu a reprodukčnému zdraviu, za ktorú sa podľa vnútroštátnej legislatívy a Dohovoru považuje osoba mladšia ako osemnásť rokov, ktorej záujem sa zohľadňuje ako prvoradé hľadisko pri rozhodovaní, a to najmä úroveň starostlivosti o dieťa, zabezpečenie podmienok na vytváranie a rozvoj vzťahovej väzby s oboma rodičmi a ochrana jej telesného, duševného a citového vývinu ustanovuje zákon o rodine, taktiež ustanovuje rešpektovanie práva rodičov/zákonných zástupcov pri ochrane a výchove svojich detí. Informovaný súhlas rodiča/zákonného zástupcu je postavený na tejto premise a vyžaduje sa pre všetky zdravotné výkony vrátane prípadu potratov, predpisov atď. V záujme ochrany zdravia dieťaťa informovaný súhlas vydáva súd, ak rodič odmieta. V súlade s ustanovením Dohovoru Čl. 24 „1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu a na využívanie liečebných a rehabilitačných zariadení. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa usilujú o zabezpečenie toho, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotníckym službám.“ sa domnievame, že súčasne platná legislatíva Slovenskej republiky korešponduje s Dohovorom a že podporuje zdravý fyzický a duševný vývin adolescentov. V prípadoch zdravotnej indikácie sú náklady na antikoncepciu hradené zo zdravotného poistenia. Zmenu legislatívy podľa 41.c) odporúčaní považujeme v rozpore s informovaným súhlasom rodiča ako protektívnym faktorom zdravia detí a adolescentov. Nulová implementácia navrhovaného odporúčania. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 126. – 131.)

Životný štandard

73. V prípade legislatívy podmieňujúcej výšku vyplácania prídavku na dieťa, rodičovského príspevku a príspevku pri narodení dieťaťa dodržaním preventívnych opatrení sme toho názoru, že nejde o diskrimináciu. Uvedená legislatíva sa týka každého a nevzťahuje sa len na určité skupiny obyvateľstva. Ide len o opatrenia, motivujúce osoby poberajúce uvedené štátne sociálne dávky k tomu, aby pri starostlivosti o nezaopatrené deti dbali na riadne plnenie povinnej školskej dochádzky svojich detí resp. na to, aby sa ich deti správali v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi platnými na území Slovenskej republiky. Navyše v uvedených prípadoch nedochádza k úplnému zastaveniu výplaty týchto štátnych sociálnych dávok, ale tieto dávky sú vyplácané osobitnému príjemcovi určenému príslušným úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, prostredníctvom ktorého sa následne dočasne zabezpečuje plnenie účelu predmetných štátnych sociálnych dávok. Osobitným príjemcom môže byť napr. obec v ktorej má oprávnená osoba pobyť, resp. v odôvodnených prípadoch iná vhodná osoba. Napokon dodávame, že ide o opatrenia dočasného charakteru, pričom po uplynutí stanovenej lehoty a za predpokladu, že došlo k náprave neželaného stavu, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny rozhodne o uvoľnení osobitného príjemcu a predmetné štátne sociálne dávky sa následne vyplácajú priamo oprávneným osobám. V súvislosti s témou prídavku na dieťa si dovoľujeme dať výboru do pozornosti, že v roku 2019 došlo k zmene zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, na základe čoho sa osobám, ktoré sa starajú o nezaopatrené deti, ktoré prvýkrát nastúpili do prvého ročníka základnej školy, jednorazovo vypláť prídavok na dieťa v sume zvýšenej o 100€, a to v tom mesiaci, v ktorom nezaopatrené dieťa prvýkrát nastúpi do prvého ročníka základnej školy. Cieľom tohto opatrenia je dosiahnuť to, aby každé dieťa, ktoré začne plniť povinnú školskú dochádzku, malo zabezpečené základné školské potreby. Poskytovanie zvýšeného prídavku na dieťa zároveň finančne odbremení rodičov od zvýšených výdavkov, ktoré im vznikajú v dôsledku nástupu ich dieťaťa do základnej školy. Ako príklad možno uviesť, že v roku 2019 bolo pozitívne ovplyvnených približne 59 000 detí, na ktoré bude jednorazovo vyplatený zvýšený prídavok na dieťa na zabezpečenie školských potrieb. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 132. – 135.)

Vzdelávanie, voľný čas a kultúrne aktivity (články 28, 29, 30 a 31)

Vzdelávanie, vrátane odbornej prípravy a usmernenia

74. V školskom zákone je ako základ v § 3 ods. d) Princípy výchovy a vzdelávania zahrnutý zákaz všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie. Dôležitý je ale § 145, ktorý priamo ustanovuje, že práva školským zákonom sa zaručujú rovnako každému uchádzačovi, dieťaťu, žiakovi a poslucháčovi v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní ustanoveným zákonom č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov. Uchádzač, dieťa, žiak poslucháč, ktorý sa domnieva, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli dotknuté v dôsledku nedodržania zásady rovnakého zaobchádzania, môže sa domáhať právnej ochrany na súde. Škola alebo školské zariadenie nesmie uchádzača, dieťa, žiaka a poslucháča postihovať alebo znevýhodňovať preto, že

uplatňuje svoje práva. V rámci plánovanej činnosti MŠVVaŠ SR v spolupráci s Európskou komisiou, t. j. pracovnej skupiny ET 2020 na Podporu občianstva a spoločných hodnôt slobody, tolerance a nediskriminácie prostredníctvom vzdelávania sa v septembri 2017 uskutočnilo pracovné stretnutie – Peer learning aktivity na tému Identifikácia výziev a spôsobov prevencie diskriminácie a segregácie vo vzdelávaní. Účastníci z krajín EÚ spoločne skúmali, vymieňali si poznatky a skúsenosti a hľadali riešenie aj na rezidentnú segregáciu s dôrazom na zabezpečenie rovnoprávného prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu, sociálnemu začleneniu a úsiliu bojovať proti diskriminácii vo vzdelávaní. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 136. – 149.)

75. Predmet Občianska náuka sa sústreďuje v 8. ročníku ZŠ na problematiku práv a slobôd človeka. Žiaci sa učia orientovať v Ústave SR (ako SR vníma ľudské práva a slobody, aký postoj k nim zaujíma a ako je ochotná a pripravená ich garantovať občanom, a to rovnocenne pre všetkých, teda bez rozdielu veku, pohlavia, rodu, rasy, národnosti, náboženskej príslušnosti atď.). Rovnako sa kladie dôraz aj na poznanie obsahu, cieľov a významu medzinárodných dokumentov o ľudských právach a právach detí. Na etickej výchove/náboženskej výchove sú žiaci scitlivovaní k témam nediskriminácie, najlepším záujmom dieťaťa, rešpektovania názoru dieťaťa, práva na identitu, násilia páchanom na deťoch, k témam výrazného porušovania práv vo svete (napríklad zneužívanie detí na prácu, sexuálne zneužívanie detí a detská pornografia, zneužívanie detí na účasť v ozbrojených konfliktoch). Kurikulum týchto predmetov je orientované na rozvoj hodnotových kompetencií – rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a ľudských práv, práv detí, rešpektovanie kultúrnej rôznorodosti, rešpektovanie demokracie, spravodlivosti, rovnoprávnosti a zákona.

V dejepise sú v 5. ročníku ZŠ zaradené do vzdelávacích štandardov témy o konfliktoch, vojne, detských vojakoch, mieri, dozvedajú sa o nehumánnych spôsoboch zaobchádzania s ľuďmi a zvlášť zraniteľnou skupinou - deťmi. Prierezová téma Multikultúrna výchova kladie väčší dôraz na aktuálne témy a na rozvíjanie takých kompetencií žiakov, ktoré súvisia s globalizáciou, rôznorodosťou, potrebou hľadania jednoty v rozmanitosti.

Na vyššom stupni vzdelávania (SŠ a Gymnáziá) žiaci analyzujú príbehy detí, ktorých práva sú porušované, hľadajú príčiny a navrhujú možné riešenia problémov v oblasti nerešpektovania ľudských práv a práv detí. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 150. – 152.)

76. Zákom č. 209/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa školský zákon zavádza MŠVVaŠ SR povinné predprimárne vzdelávanie pre päťročné deti s účinnosťou od 1. januára 2021. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR dňa 26. januára 2015 uverejnilo na webovom sídle výzvu na predloženie žiadostí o poskytnutie dotácie MŠVVaŠ SR na rozšírenie kapacít materských škôl formou prístavby, výstavby a rekonštrukcie priestorov pre potreby materských škôl a vybudovanie zariadení školského stravovania pri týchto materských školách na rok 2015 a dňa 29. júna 2015 výzvu na predloženie žiadostí o poskytnutie dotácie MŠVVaŠ SR na rozšírenie a udržanie kapacít materských škôl formou prístavby, výstavby a rekonštrukcie priestorov pre potreby materských škôl a vybudovanie zariadení školského stravovania pri týchto materských školách na rok 2015. Cieľom podpory v rámci predmetnej výzvy bolo rozšíriť kapacity materských škôl s cieľom postupne do roku 2020 dosiahnuť 95 % účasť detí vo veku 4 až 5 rokov na predprimárnom vzdelávaní v materských školách. MŠVVaŠ SR na tento účel vyčlenilo 14,5 mil. Podporených bolo 185 úspešných žiadateľov, ktorí aj vďaka dotácii MŠVVaŠ SR mali možnosť vytvoriť 227 nových tried a udržať existujúcu kapacitu v ďalších 22 triedach. Rozšírenie a udržanie kapacít materských škôl z týchto dotácií umožnilo prijatie cca 5 000 nových detí a vytvorenie pracovných miest pre cca 460 učiteliek pre predprimárne vzdelávanie. Komisárka v MPK podávala návrh na predprimárne vzdelávanie od veku 4. roku života dieťaťa a to hlavne z dôvodu socializácie u detí zo sociálne

znevýhodneného prostredia, pretože jeden rok je pomerne krátky čas na dobehnutie vývinu tam, kde deti nemali dostatok stimulov na riadny psychosociálny vývin a taktiež veľkú úlohu zohráva osvojovanie si štátneho jazyka pretože jeden rok pre predškolača je krátky čas.

77. Údaje sledujú mestá a obce ako zriaďovatelia centier voľného času v spolupráci s príslušnými orgánmi. Centrá voľného času (ďalej CVČ) sú financované z podielových daní prostredníctvom samosprávy. V prípade grantovej podpory sa o ňu môžu uchádzať v uvedenom dotačnom programe, pokiaľ majú o takúto formu podpory záujem. MŠVVaŠ SR ako gestor tejto úlohy nemá kompetenciu navýšiť finančné prostriedky priamo CVČ. Tie zriaďujú mestá a obce. CVČ sa však môžu uchádzať o dodatočné finančné zdroje prostredníctvom dotačnej schémy MŠVVaŠ SR „Programy pre mládež 2014 – 2020“, ktorý administruje IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže.

78. 1. júla 2017 nadobudol účinnosť zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého vznikol Fond na podporu kultúry národnostných menšín. Kompetencia prideľovania dotácií v tejto oblasti sa tak presunula z Úradu vlády SR pod túto novú verejnoprávnú inštitúciu nezávislú od ústredných orgánov štátnej správy, reprezentovanú odborníkmi zo všetkých národnostných menšín. Vytvorenie nového fondu vyplynulo nielen z programového vyhlásenia vlády SR, ale aj z kontinuálnej snahy Ministerstva kultúry SR postupne transformovať grantový systém na verejnoprávne fondy. Hlavným účelom fondu je zachovanie, vyjadrenie, ochrana a rozvoj identity kultúrnych hodnôt národnostných menšín, výchova a vzdelávanie k právam národnostných menšín, ako aj rozvoj a podpora interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám prostredníctvom poskytovania finančných prostriedkov na podporu ich kultúrnych a vedeckých aktivít formou dotácie alebo štipendia.

Fond na podporu kultúry národnostných menšín v súlade s § 15 ods. 1 zákona č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o Fonde“) poskytuje finančné prostriedky podľa § 2 písm. a) na podporu projektov v týchto oblastiach:

- a) kultúrno-osvetová činnosť a vzdelávacia činnosť,
 - b) edičná činnosť,
 - c) aktivity divadiel, umeleckých súborov a kultúrnych inštitúcií,
 - d) umelecká tvorba,
 - e) veda v oblasti kultúry, života a histórie národnostných menšín,
 - f) záujmová činnosť a využitie voľného času,
 - g) zahraničná prezentácia kultúry národnostných menšín,
 - h) podpora interkultúrneho dialógu a porozumenia,
 - i) podpora identifikácie a spoznávania spoločných kultúrnych hodnôt a tradícií,
 - j) podpora výmenných programov, pobytov a spoločných vzdelávacích podujatí, vedomostných a umeleckých súťaží pre deti a mládež,
 - k) ochrana, odborné spracovanie a digitalizácia kultúrneho dedičstva národnostných menšín,
 - l) kreatívny priemysel,
 - m) podpora rozvoja používania jazykov národnostných menšín.
- (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 153. – 157.)

Špeciálne ochranné opatrenia
(články 22, 30, 32-33, 35-36, 37 písm. b) až d) a 38, 39 a 40)

Deti žiadajúce o azyl a deti – utečenci

79. Výbor je znepokojený tým, že:

- (a) Rodiny s deťmi žiadajúce o azyl sú systematicky zadržiavané na dlhé obdobia vo veľmi nevhodných podmienkach a alternatívy k zadržiavaniu často nie sú pri nich uplatňované;
- (b) Neexistujú podporné služby alebo špeciálne ubytovanie pre rodiny žiadajúce o azyl a utečenecké rodiny;
- (c) Deti majú prístup k vzdelávaniu až po troch mesiacoch po zadržaní a nedostáva sa im adekvátna zdravotná starostlivosť, vrátane z dôvodu nedostatku zdravotného personálu hovoriaceho iným ako slovenským jazykom a nedostatku tlmočníkov, a pri nárazových vlnách sa im taktiež nedostáva dostatok oblečenia a iných základných potrieb;
- (d) Počas nedávnych migračných diskusií o schéme EÚ týkajúcej sa premiestnenia a presídlenia, zmluvný štát opakovane dal jasne najavo, že nebude prijímať moslimských utečencov a žiadateľov o azyl.

80. V uvedených prípadoch sa explicitne postupuje vždy len podľa platných zákonných noriem. Potrebné je uviesť, že štátny príslušník tretej krajiny môže byť zaistený na čas nevyhnutne potrebný, najviac na šesť mesiacov. Túto lehotu možno predĺžiť zo zákonom uvedených dôvodov až o 12 mesiacov, no nie v prípade rodín s deťmi alebo zraniteľných osôb, (§ 88 ods. 4 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov). Zraniteľné osoby ktorými sú i rodiny s deťmi možno zaistiť v nevyhnutnom prípade a na čo najkratší čas, (§ 88 ods. 9 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov). Miernejšie opatrenia, čo sa týka zaistenia maloletých osôb s rodinami, sa na Slovensku uplatňujú v minimálnej možnej miere najmä preto, lebo primárnou podmienkou, ktorú policajný orgán skúma je schopnosť cudzinca zabezpečiť si ubytovanie a ostatné nevyhnutné potreby pre všetkých členov rodiny, čo v drvivej väčšine prípadov rodiny s deťmi nedokážu splniť. Keďže si cudzinci s deťmi nedokážu zabezpečiť ubytovanie a ostatné nevyhnutné potreby pre všetkých členov rodiny, je určite v najlepšom záujme dieťaťa umiestniť ich v ÚPZC, ktoré požiadavky na primerané, hygienicky spôsobilé ubytovanie, stravovanie a voľnočasové aktivity spĺňa. Nad rámec odporúčaní výboru si k bodu (d) dovoľujeme uviesť, že SR v rámci realizácie výberu osôb v rámci procesu relokácií (premiestnenia) postupovala vo vzťahu k náboženstvu relokovaných osôb bez akejkoľvek diskriminácie.

81. MBS, t.j. deti, ktoré nie sú občanom SR a nachádzajú sa na území SR bez sprievodu rodiča alebo inej plnoletej fyzickej osoby, ktorej by mohlo byť dieťa zverené do osobnej starostlivosti, majú na základe medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktoré sa SR zaviazala plniť, najmä a príslušných všeobecne záväzných právnych predpisov univerzálne práva, tak ako iní občania, okrem toho majú práva ako deti a osobitné práva ako žiadatelia o azyl, s ohľadom na ich aktuálnu sociálnu pozíciu odlúčenia. (pre viac informácií viď Príloha 1 bod 158.)

82. Ochrana a zastupovanie práv MBS orgánom SPODaSK je garantovaná už od štádia záchytu MBS na území SR. Zástupca orgánu SPODaSK je prítomný na prejednávaní priestupku a podaní vysvetlenia na útvare PZ a dohliada na zabezpečenie práva právom chránených záujmov MBS pri podaní vysvetlenia, resp.

pri pobyte na útvare PZ (tlmočenie, poučenie, strava, hygiena, oddych....). Opatrenia v záujme MBS sa vykonávajú bezodkladne. Do času, kým MBS nie je umiestnený v zariadení na výkon rozhodnutia súdu, (prípadne súd neurčí opatrovníka MBS ich vykonáva úrad, v obvode ktorého sa MBS nachádza, a to aj v prípade, že úrad nie je ešte právoplatným rozhodnutím súdu ustanovený za opatrovníka a MBS sa poskytuje najmä veku primeraná starostlivosť, poradenstvo a realizuje sa zdravotná a lekárska starostlivosť. (pre viac informácií vid' Príloha 1 bod 159.)

83. Migračný úrad Ministerstva vnútra SR zabezpečuje maloletým žiadateľom o udelenie azylu v sprievode rodičov prístup ku vzdelaniu v súlade s čl. 14 prijímacej smernice tak že ihneď ako je to možné sú zaradení do plnenia povinnej školskej dochádzky, prístup k sociálnym službám je zabezpečený prostredníctvom sociálnych pracovníkov, ktorí sú zamestnaní v azylových zariadeniach Ministerstva vnútra SR a k psychologickým službám prostredníctvom projektov financovaných zo zdrojov Fondu pre azyl, migráciu a integráciu. Právna pomoc počas azylového konania je všetkým žiadateľom o udelenie azylu bezplatne na dobrovoľnej báze poskytovaná zo strany MVO realizujúcej projekt financovaný zo zdrojov Fondu pre azyl, migráciu a integráciu.

84. Zákomom o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi sa zriaďuje Centrum právnej pomoci, štátna rozpočtová organizácia, ktorá poskytuje právnu pomoc podľa tohto zákona svojimi zamestnancami, určenými advokátmi a mediátormi. Tento zákon sa vzťahuje na poskytovanie právnej pomoci okrem iného aj v azylových veciach, v konaní o administratívnom vyhostení, v konaní o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny, v konaní o zaistení žiadateľa o udelenie azylu a v týchto veciach aj v konaní pred súdom v správnom súdnictve a v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky.

85. V azylových veciach sa právna pomoc podľa tohto zákona poskytuje fyzickým osobám, ktorým vzniklo právo na poskytnutie právnej pomoci v azylovej veci. Fyzická osoba má právo na poskytnutie právnej pomoci v azylovej veci, ak a) požiadala o poskytnutie právnej pomoci v azylovej veci, b) nemá svojho zástupcu na konanie, v ktorom žiada o poskytnutie právnej pomoci podľa tohto zákona, c) MV SR vydalo rozhodnutie 1. o neudelení azylu, 2. o odňatí azylu, 3. o nepredĺžení doplnkovej ochrany, 4. o zrušení doplnkovej ochrany, 5. ktorým bola žiadosť o udelenie azylu zamietnutá ako zjavne neopodstatnená, 6. ktorým bola žiadosť o udelenie azylu zamietnutá ako neprípustná alebo 7. ktorým bolo konanie o azyly zastavené z dôvodu, že už bolo o žiadosti skôr rozhodnuté a skutkový stav sa podstatne nezmenil, 8. o odovzdaní do iného štátu, d) sa nachádza v stave materiálnej núdze. Žiadosť o poskytnutie právnej pomoci v azylovej veci žiadateľ podáva v centre alebo na ministerstve vnútra počas pohovoru v konaní o azyly alebo v konaní o odovzdaní do iného štátu. Ak bola žiadosť podaná na MV SR, MV SR žiadosť bezodkladne doručí centru spolu s rozhodnutím. Ak nejde o rozhodnutie, MV SR oznámi fyzickej osobe v jazyku, o ktorom sa predpokladá, že mu rozumie, že toto rozhodnutie nezakladá právo na poskytnutie právnej pomoci; v takom prípade MV SR centru žiadosť nedoručuje. Ak bola žiadosť podaná v centre, centrum o tom bezodkladne informuje MV SR. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 160. – 163.)

86. Osoba, ktorá je zjavne maloletá sa za takúto osobu jej vyhlásením aj považuje. Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý o sebe vyhlási, že je MBS, a ktorý zjavne maloletý nie je, považuje sa za dospelú osobu až do výsledku lekárskeho vyšetrenia. Vzhľadom na krátky časový úsek t.j. niekoľko hodín, za ktorý je výsledok vyšetrenia k dispozícii, nemôže byť postup policajného útvaru označený za diskriminačný. Zároveň musíme konštatovať, že iné lekárske úkony sa s takouto osobou nevykonávajú, iba úkony smerujúce na zistenie skutočného veku cudzinca. (pre viac informácií vid' Príloha 1 bod 164.)

87. Ak MBS prejaví záujem o zlúčenie s blízkou osobou s ktorou je v príbuzenskom vzťahu, ktorá žije v inom štáte EÚ, robia sa všetky úkony na identifikáciu vypátranie tejto osoby. Ak neexistujú prekážky, ktoré by zabráňovali bezpečnému zlúčeniu dochádza v spolupráci s migračným úradom SR k samotnému procesu zlúčenia. Orgány SPODaSK na základe výstupov prípadovej konferencie zameranej na zhodnotenie súčasnej situácie dieťaťa pripravujú plán sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou, v ktorom sú zohľadnené jednotlivé prvky najlepšieho záujmu dieťaťa so zameraním na riešenie právnej, ale aj celkovej životnej situácie dieťaťa nielen z hľadiska aktuálneho, ale najmä z dlhodobého a trvalo udržateľného hľadiska. Trvalé riešenia pre MBS sa v kontexte právnej úpravy orientujú najmä na zlúčenie dieťaťa s rodinou t.j. návratu dieťaťa do krajiny pôvodu (ak ide o bezpečnú krajinu), reunifikácie t.j. zlúčenie dieťaťa s rodinou, ktorá sa nachádza na území tretej krajiny alebo integráciu MBS na území SR (napr. vo forme udelenia azylu, doplnkovej ochrany či získania trvalého pobytu, alebo štátneho občianstva). Orgán SPOD a SK sa v tejto súvislosti podieľa na vyhľadávaní rodičov alebo iných členov rodiny MBS za účelom ich zlúčenia, pričom:

- oznamuje zastupiteľskému úradu krajiny, v ktorej má MBS obvyklý pobyt, opatrenia prijaté v záujme návratu alebo premiestnenia MBS a žiada o jeho návrat alebo premiestnenie do krajiny, v ktorej má MBS obvyklý pobyt, ak je zrejmé, že má obvyklý pobyt v bezpečnej krajine, a nevzťahuje sa naňho medzinárodný dohovor,
- navrhuje zastupiteľskému úradu krajiny, v ktorej nemá MBS obvyklý pobyt a v ktorej sa nachádza jeho rodič alebo osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa, ich zlúčenie a oznamuje opatrenie prijaté v záujme tohto zlúčenia,
- spolupracuje s Medzinárodnou organizáciou pre migráciu pri zabezpečovaní návratu MBS do krajiny pôvodu alebo pri vycestovaní MBS do tretej krajiny, ak MBS o takýto návrat alebo vycestovanie prejavil záujem
- zabezpečuje MBS na jeho žiadosť právne poradenstvo a zabezpečuje MBS právnu pomoc podľa osobitného predpisu. (§ 24a zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi.) Vo všetkých opatreniach, ktoré orgán SPODaSK vykonáva je plne rešpektovaný názor dieťaťa, jeho záujmy, potreby, pričom MBS sú pravidelne informovaní o možnostiach riešenia ich životnej situácie. Pri vyhľadávaní rodiny je možné požiadať o spoluprácu Úrad vysokého komisára Organizácie spojených národov, Ministerstvo vnútra SR a Medzinárodnú organizáciu pre migráciu, prípadne iné medzinárodné MVO, ktoré participujú na realizácii pomoci pre MBS. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 165. – 168.)

88. Na národnej úrovni sa pravidelne spracovávajú štatistické prehľady legálnej a nelegálnej migrácie cudzincov v súlade s národnou legislatívou, ktoré sa zverejňujú na internetovej stránke Ministerstva vnútra SR a sú prístupné v slovenskom a anglickom jazyku.⁹ Štatistiky o zaisteniach sa v týchto prehľadoch zverejňujú v rozsahu: umiestnení podľa štátnej príslušnosti a spôsobu ukončenia zaistenia v časti Návratová politika. Nemáme vedomosť o zverejňovaní takýchto úzko špecifikovaných štatistikách (počty zaistených rodín s deťmi v požadovaných členeniach) v iných členských štátoch EÚ. Zhromažďovanie a zverejňovanie požadovaných štatistík o počte zaistených cudzincov - rodín s neplnoletými deťmi, ich veku, krajine pôvodu, dôvode ich zadržania a dĺžke zadržania a vyhodnocovanie týchto štatistík, ako aj situácie týchto detí na pravidelnej báze si vyžaduje minimálne úpravu informačného systému IS MIGRA, čo je podmienené finančnými prostriedkami. Prioritami pri úprave informačných systémov PZ sú implementačné opatrenia ktoré musia byť prijaté v súlade s európskou legislatívou (Entry/Exit systém, SIS, ...).

⁹ <http://www.minv.sk/?roccenky>

89. Nad rámec vyššie uvedeného dávame do pozornosti :

- spoločné pravidlá pre zber a tvorbu štatistiky EÚ o migrácii a medzinárodnej ochrane v súlade s nariadením EP a Rady (ES) č. 862/2007 o štatistike Spoločenstva o migrácii a medzinárodnej ochrane - Eurostat
- zber a poskytovanie údajov o migrácii agentúre Frontex v súlade s Nariadením EP a Rady (EÚ) 2016/1624 zo 14. septembra 2016 o európskej pohraničnej a pobrežnej stráž

Uvedené štatistiky zasielané do Eurostatu a Frontexu nie sú zamerané na kategóriu zaistenia rodín s deťmi, zber je sústredený na základné kategórie nelegálnej a legálnej migrácie ako sú: neoprávnený pobyt, neoprávnený vstup, odopretie vstupu, návrat, a pod.

Výkon spravodlivosti voči mladistvým osobám

90. Ústava Slovenskej republiky zakotvuje princíp osobitnej ochrany detí a mládeže, čo je explicitne uvedené v jej článku 41 odsek 1, ktorý znie: "Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých". Túto ústavnú zásadu konkretizujú predpisy rozličných právnych odvetví, najmä občianskeho a rodinného práva, pracovného práva, správneho práva, práva sociálneho zabezpečenia a trestného práva. Podľa Trestného poriadku (§135) - ak je ako svedok vypočúvaná osoba mladšia ako 18 rokov o veciach, ktorých oživovanie v pamäti by vzhľadom na jej vek, vzťah k páchatelovi alebo závislosť od páchatela, povahu a okolnosti spáchania trestného činu mohlo nepriaznivo ovplyvňovať jej duševný a mravný vývoj alebo vystaviť ju riziku druhotnej viktimizácie alebo ak ide o trestný čin proti ľudskej dôstojnosti, treba výsluch vykonávať obzvlášť ohľaduplne a po obsahovej stránke tak, aby sa výsluch v ďalšom konaní už nemusel opakovať. K výsluchu sa priberie psychológ alebo znalec, ktorý so zreteľom na predmet výsluchu a stupeň duševného vývoja vypočúvanej osoby prispeje k správne mu vedeniu výsluchu a zástupca orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ak nie je na výsluchu prítomný opatrovník podľa § 48 ods.

91. V zákone o obetiach trestných činov má dieťa (osoba mladšia ako 18 rokov) osobitné postavenie, keď sa naň hľadí ako na obzvlášť zraniteľnú obeť/ osobu. Zákon o obetiach trestných činov upravuje právo obete na ochranu pred druhotnou viktimizáciou alebo opakovanou viktimizáciou. Orgán činný v trestnom konaní (prokuratúra a polícia), súd a subjekt poskytujúci pomoc obetiam postupuje tak, aby jeho činnosť nespôsobovala obeť druhotnú viktimizáciu a prijíma účinné opatrenia, ktoré majú zabrániť opakovanej viktimizácii. Na podporu tejto skutočnosti MV SR realizuje národný projekt s cieľom realizácie špeciálnych výsluchových miestností pre detské obeť a ďalšie obzvlášť zraniteľné obeť trestných činov. Projekt prispeje k zníženiu rizika sekundárnej viktimizácie obetí trestných činov v trestnom konaní prostredníctvom vytvorenia priestorov prispôbených na výsluch detí a ďalších obzvlášť zraniteľných obetí trestných činov a zabezpečením špecializovanej odbornej prípravy pre policajtov, ktorí v praxi vypočúvajú deti a ďalšie obzvlášť zraniteľné obeť trestných činov. Zároveň tým vznikne aj nástroj na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a sexuálnemu zneužívaniu. (pre viac informácií viď Príloha 1 body 169. – 170.)

92. Podľa trestného zákona, kto v čase spáchania činu inak trestného nedovršil štrnásť rok svojho veku, nie je trestne zodpovedný. Pre trestný čin sexuálneho zneužívania nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovršil pätnásť rok svojho veku. Podľa trestného poriadku, ak je zadržanou alebo zatknutou osobou mladistvý (dieťa do dovŕšenia 18 rokov veku), orgán činný v trestnom konaní vyrozumie o tejto skutočnosti bez zbytočného odkladu zákonného zástupcu mladistvého, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, a ak má mladistvý ustanoveného opatrovníka aj jeho. Právne zastúpenie pre maloletého (vlastný právnik) pred vznesením obvinenia prichádza do úvahy len prostredníctvom zákonných zástupcov (právnik zákonného zástupcu), nakoľko plná spôsobilosť na právne úkony sa v Slovenskej

republike nadobúda dovŕšením 18. roku veku. Maloletý nemá plnú právnu spôsobilosť, a teda nemôže s právnikom uzavrieť dohodu o právnom zastúpení a udeliť mu splnomocnenie. Po vznesení obvinenia musí mať maloletý obhajcu už v prípravnom konaní, ktorého mu zvolí jeho zákonný zástupca, alebo ak to nie je možné, iná oprávnená osoba (príbuzný v priamom rade, súrodenec, osvojiteľ..), a to aj proti jeho vôli. V prípadoch, kedy nie je obvinenému v určenej lehote zvolený obhajca, je mu obhajca bez meškania zvolený súdom.“

93. Trestný poriadok pozná osobitné konanie proti mladistvým. Mladistvý musí mať obhajcu po vznesení obvinenia už v prípravnom konaní. V konaní proti mladistvému treba čo najdôkladnejšie zistiť aj stupeň rozumového a mravného vývoja mladistvého, jeho povahu, pomery a prostredie, v ktorom žil a bol vychovávaný, jeho správanie pred spáchaním činu, z ktorého je obvinený, a po ňom a iné okolnosti dôležité pre voľbu prostriedkov vhodných na jeho nápravu, najmä na posúdenie, či má byť nariadená ochranná výchova mladistvého. Zisťovanie pomerov mladistvého sa uloží aj orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a obci. U mladistvého, ktorý v čase činu neprekročil pätnásť rok svojho veku, treba vždy skúmať, či bol spôsobilý rozpoznať protiprávnosť činu a či bol spôsobilý ovládať svoje konanie. Obvinený mladistvý smie byť vzatý do väzby, len ak nemožno účel väzby dosiahnuť inak.

94. Národný projekt Špeciálne výsluchové miestnosti pre detské obete a ďalšie obzvlášť zraniteľné obete trestných činov realizuje MV SR. V záujme ochrany obzvlášť zraniteľných obetí pred sekundárnou viktimizáciou Trestný poriadok v ustanoveniach § 134 ods. 4 a § 134 ods. 5 upravuje osobitný postup orgánov činných v trestnom konaní, pokiaľ je vypočúvaná obzvlášť zraniteľná obeť (vykonanie výsluchu ohľaduplne a po obsahovej stránke tak, aby sa výsluch v ďalšom konaní už nemusel opakovať; ak je vypočúvaná obzvlášť zraniteľná obeť o veciach, ktorých oživovanie v pamäti by vzhľadom na jej osobné vlastnosti, vzťah k páchatelovi alebo závislosť od páchatela, povahu a okolnosti spáchania trestného činu mohlo nepriaznivo ovplyvniť jej telesnú integritu alebo duševnú integritu alebo vystaviť ju riziku druhotnej viktimizácie, k výsluchu sa priberie psychológ alebo znalec; vykonanie výsluchu s využitím technických zariadení určených na záznam zvuku a obrazu, aby sa už v ďalšom konaní nemusel opakovať; v prípade výsluchu obzvlášť zraniteľnej osoby, ktorá je obeťou trestného činu proti ľudskej dôstojnosti, trestného činu obchodovania s ľuďmi alebo trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby výsluch spravidla vedie osoba rovnakého pohlavia). Pri výsluchu detských obetí a detských svedkov sa osobitne dbá aj na dodržiavanie ustanovenia § 135 ods. 1 Trestného poriadku o výsluchu svedka osoby mladšej ako 18 rokov. K výsluchu sa priberie psychológ alebo znalec, ktorý so zreteľom na predmet výsluchu a stupeň duševného vývoja vypočúvanej osoby prispeje k správne vedeniu výsluchu a zástupca orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ak nie je na výsluchu prítomný opatrovník podľa § 48 ods. 2 Trestného poriadku. Ak to môže prispieť k správne vykonaniu výsluchu, prizve sa k výsluchu aj zákonný zástupca alebo pedagóg. Pred vypočutím svedka podľa prvej vety orgán činný v trestnom konaní prekonzultuje spôsob vedenia výsluchu so psychológom alebo znalcom, ktorý bude pribraný k výsluchu, a ak je to potrebné, aj s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, zákonným zástupcom alebo pedagógom tak, aby sa zabezpečilo správne vykonanie výsluchu a predišlo sa druhotnej viktimizácii. Ochrana pred sekundárnou viktimizáciou je predmetom úpravy aj v zákone č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej „zákon o obetiach“). Zákon o obetiach upravuje práva, ochranu a podporu obetí trestných činov, vzťahy medzi štátom a subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam a finančné odškodňovanie obetí násilných trestných činov. Zákon o obetiach definuje dieťa (osobu mladšiu ako osemnásť rokov) ako obzvlášť zraniteľnú obeť. V ustanovení § 8 v ods. 1 zákona o obetiach je stanovené, že obeť má právo na ochranu pred druhotnou viktimizáciou alebo opakovanou viktimizáciou a zároveň v § 8 ods. 2 sa uvádza, že orgán činný v trestnom konaní, súd a subjekt poskytujúci

pomoc obetiam postupuje tak, aby jeho činnosť nespôsobovala obeti druhotnú viktimizáciu a prijíma účinné opatrenia, ktoré majú zabrániť opakovanej viktimizácii. Na tento účel orgán činný v trestnom konaní a súd používa vhodne prispôsobené úradné miestnosti, ak to ich priestorové možnosti umožňujú. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 171. – 172.)

95. V § 3 ods. 8 zákona o obetiach sa v prípade obzvlášť zraniteľnej obete, ktorou je dieťa, stanovuje povinnosť orgánov činných v trestnom konaní, súdov a subjektov poskytujúcich pomoc obetiam, prihliadať na najlepší záujem dieťaťa s poukazom na čl. 5 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 175/2015 Z. z. Prítomnosť zúčastnených osôb pri výsluchu zároveň upravuje § 135 ods. 1 zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok. Jeho novelou s účinnosťou od 1. januára 2019 došlo k výraznému posilneniu práv detských obetí v tom smere, že v prípade ak zákonný zástupca nemôže vykonávať svoje práva je za opatrovníka v trestnom konaní detskej obete na zastupovanie jeho práv ustanovený advokát.

96. V hodnotenom období sa IC MV SR zaoberalo preventívnymi aktivitami zameranými na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a plnenie predmetných odporúčaní bolo zabezpečené prostredníctvom plnenia úloh vyplývajúcich z Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2015-2018, úlohy boli plnené v súlade s Národným akčným plánom boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2015-2018. V roku 2018 bol zároveň pripravený a uznesením č. 495/2018 vládou Slovenskej republiky schválený v poradí už piaty strategický dokument pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi s názvom: Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 – 2023. V súlade s nariadením Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 180/2013 o zabezpečení programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi z 19. decembra 2013 boli v roku 2018 poskytované služby a asistencia v znení predmetného nariadenia. Obetiam obchodovania s ľuďmi je v rámci Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi (ďalej len „program“) sú poskytované služby, pozostávajúce najmä z: izolácie z kriminálneho prostredia; pomoci pri dobrovoľnom návrate do Slovenskej republiky, resp. do krajiny pôvodu v prípade cudzinca; sociálnej pomoci; psychologického poradenstva; psychoterapeutických služieb; právneho poradenstva; zdravotnej starostlivosti; rekvalifikačných kurzov. Súčasťou programu je aj poskytovanie právneho poradenstva najmä v oblasti trestného, civilného práva v rámci ktorého sú riešené problémy najmä v oblasti exekúcií a kompenzácií. Zároveň bolo v roku 2018 predmetné nariadenie novelizované, od 1.1.2019 sú služby pre obete obchodovania s ľuďmi poskytované v súlade s nariadením Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 144/2018 z 10. decembra 2018 o zabezpečení programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi. Predmetné nariadenie rieši aj problematiku príslušníkov tretích krajín alebo osôb bez štátnej príslušnosti, špecifickejšie upravuje postupy pri poskytovaní pomoci, asistovaného dobrovoľného návratu obetiam obchodovania s ľuďmi (ďalej len „OSL“) a pomoci MBS, ktorí boli zaradení do programu.

97. Každoročne je za účelom plnenia úloh v aktuálnom Národnom programe vypracovaný harmonogram realizácie školení zameraných na zvýšenie odbornosti štátnych i neštátnych subjektov v oblasti obchodovania s ľuďmi (ďalej „OSL“) so zameraním na identifikáciu obetí a rozširovanie Národného referenčného mechanizmu zameraného na včasnú identifikáciu obetí. Rovnako boli realizované aj prednáškové aktivity pre školy. IC MV SR v rámci svojich kompetencií aj v roku 2018 pokračovalo v zvyšovaní informovanosti o problematike OSL a o možnostiach pomoci. Jednotlivé prednášky boli zamerané na identifikáciu potenciálnych rizík, hlavne v súvislosti s cestovaním za prácou alebo brigádou do zahraničia. V rámci pripomenutia si Európskeho dňa boja proti obchodovaniu s ľuďmi boli pre cca. 350 študentov na viacerých školách BA kraja prezentované prednášky s problematikou OSL. IC MV SR v spolupráci s Národnou jednotkou boja proti nelegálnej migrácii ÚHCP P PZ vykonala školenie pre (cca 100)

študentov stredných zdravotných škôl v Košiciach v oblasti identifikácie a prevencie OSĽ. Na základe spolupráce s organizátormi podujatia sa zástupcovia IC MV SR zúčastňujú akcie JobExpo 2018 v Nitre. Každoročne sa takisto realizujú preventívne prednášky pre mladých ľudí umiestnených v diagnostických ústavoch s cieľom prevencie OSĽ. V rámci prednášok sú títo v jednoduchej reči informovaní o probléme OSĽ a sú distribuované viaceré propagačné materiály s možnosťami pomoci a preventívnych rád. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 173. – 179.)

98. Problematika trestnosti a zodpovednosti za konanie v rozpore s Opčným protokolom o účasti detí v ozbrojených konfliktoch je upravená v Trestnom zákone. Monitorovanie a vyhodnocovanie porušenia ustanovení Opčného protokolu o účasti detí v ozbrojených konfliktoch vykonáva Vojenská polícia v súčinnosti s rezortnými ako aj mimorezortnými bezpečnostnými zložkami. Získané informácie sa vyhodnocujú a vzájomne odovzdávajú. Následne sú v kooperácii s príslušnými súčasťami prijímané opatrenia k zabráneniu činnosti militantných skupín. Podľa §392 Trestného zákona - Občan Slovenskej republiky, ktorý bez povolenia koná službu v cudzom vojsku, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až osem rokov. Odňatím slobody na päť rokov až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 počas vojnového stavu alebo vojny. (pre viac informácií vid' Príloha 1 body 180. – 186.)

Zoznam skratiek:

AOZ – Asistent osvedy zdravia

AOZN - Asistent osvedy zdravia v prostredí nemocníc

CDR – Centrum pre deti a rodinu

CVTI – Centrum vedecko-technických informácií

Dohovor – Dohovor OSN o právach dieťaťa

ESC – Európske spotrebiteľské centrum

GP SR – Generálna prokuratúra Slovenskej republiky

IC MV SR - Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

KC – Komunitné centrá

KR PZ – Krajské riaditeľstvo policajného zboru

MBS – Maloletý bez sprievodu

MDV SR - Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky

MF SR – Ministerstvo financií Slovenskej republiky

MH SR – Ministerstvo hospodárstva SR

MK SR – Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

MPSVR SR - Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

MRK – Marginalizované rómske komunity

MS SR – Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky

MŠVVaŠ SR – Ministerstvo školstva, vedy výskumu a športu Slovenskej republiky

MV SR – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

MVO – Mimovládne organizácie

MZ SR – Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky

MZVEZ SR – Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky

NAKA – Národná kriminálna agentúra

NP – Národný projekt

NP KC - Národný projekt Komunitné centrá

NP ZK – Národný projekt zdravé komunity

NPRVaV – Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania

NPTJ – Národná protiteroristická jednotka

OBSE - Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

OKP – Oddelenie kriminálnej polície

OP LZ – Operačný program ľudské zdroje

OSL – Obchodovanie s ľuďmi

OZ – Odborný zamestnanec

POP – Pedagogicko-organizačné pokyny
PZ – Pedagogický zamestnanec
PZ – Policajný zbor
RE – Rada Európy
RTVS – Rozhlas a televízia Slovenska
SOI - Slovenská obchodná inšpekcia
SPODaSK - Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately
Správa - Šiesta periodická správa Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa
SR – Slovenská republika
SŠ – Stredné školy
ŠP – BFHI - Štandardný postup pre výkon prevencie: Starostlivosť o novorodenca a matku podľa zásad iniciatívy Baby-friendly Hospital Initiative – podpora vzťahovej väzby a laktácie
ŠPU - Štátny pedagogický ústav
ŠŠI – Štátna školská inšpekcia
ÚHCP PPZ - Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia policajného zboru
UNODC - Úrad OSN pre drogy a kriminalitu
UPSVR - Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
VOP – Verejný ochranca práv
VRAX - Výbor pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie
Výbor - Výbor OSN pre práva dieťaťa
WHO - Svetovej zdravotníckej organizácie
ZŠ – Základné školy